БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряат-Монголой ҮНЭН

ВКП(б)-гэй ОБЛАСТНОЙ БА ГОРОДСКОЙ КОМИТЕДҮҮДЭЙ, БУРЯТ-МОНГОЛОЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ОРГАН

№ 63 (5992) МАРТЫН 26 ВОСКРЕСЕНЬЕ 1950 он

Сэн 20 мүнгэн.

1950 он хадаа колхозууд ба совхозуудта ниитын ашаг шэмэтэ малажал хүгжөөлгөөр улам бүри ехэ амжалтануудай жэл боложо шадаха ба болохошье ёһотой байна.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ ба ВКП(б)-гэй ЦК-дэ

„Колхозно ба совхозно ниитын ашаг шэмэтэ малажал хүгжөөхэ гурбан жэлэй (1949—1951 онуудай) түсэб“ тушаа СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй ба ВКП(б)-гэй ЦК-гэй 1949 оной апрелиин 18-ай Тогтоолые дүүргэлгын ябаса тухай

Малажалые бүхы хэмжээгээр хүгжөөхэ зорилгые хүдөө ажахы хүгжөөхэ хэрэгтэ партиин ба гүрэнэй централь на зорилго болгон табиһан, «Колхозно ба совхозно ниитын ашаг шэмэтэ малажалые хүгжөөхэ гурбан жэлэй (1949 — 1951 онуудай) түсэб» тушаа СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй ба ВКП(б)-гэй ЦК-гэй 1949 оной апрелиин 18-най тогтоол хэрэг дээрэ амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байна.

Малажал хүгжөөхэ тушаа партиин ба правительствын табиһан зорилгонуудые бэелүүлэн, колхозууд ба совхозууд 1949 он дотор малай ба шубуунай тоо толгойе нилээд олошоруулха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ ябадал түйлаа, малажалай шэнэ фермэнүүдые тогтоохо, ниитын мал һүрэгтэ шухала тэжээлэй база бэхижүүлхын тула ехэ хүдэлмэри ябуулаа. Олон колхозууд, районууд ба областьнууд үргэлжэ дээрээ малажал хүгжөөхэ гурбан жэлэй түсэбөөр 1949 ондо гэжэ хараалагдаһан даалгабаринуудые үлүүлэн дүүргээ. Үнгэрэгшэ жэлэй туршада колхозууд ба совхозуудта малажалай олон шэнэ байранууд баригдаа, малай тэжээл болон харууһаниинь һайжаруулагдаа, малажалай фермэнүүдые ба тэжээл бэлдэлгые механизацилха, тэрэшэлэн малажалда хэрэгтэй кадрнуудые бэлэдхэхэ талаар нилээд хүдэлмэри ябуулагдаа.

1949 он дотор колхозно ба совхозно ниитын ашаг шэмэтэ малажалые хүгжөөхэ хэрэгтэ түйлагдаһан дэбжэлтэ хадаа гүрэндэ мяха, һү тоһон, үндэгэн, нооһон ба арһанай оролгын нилээд ехэ болгохо ябадал хангаһан байна. Малажал хүгжөөхэ гурбан жэлэй түсэбые 1949 ондо дүүргэлгын дүнгүүд хадаа колхозно ниитын малажал совхозно малажалтай хамтадаа, орон дотор малай ниитэ тоогой удельнэ хэмжээгэй ба мүн малажалай дээдэ шанартай продукци үйлэдбэрилгын талаар улам бүри диилэнхы ехэ боложо байһыень гэршэлнэ.

«Колхозно ба совхозно ниитын ашаг шэмэтэ малажал хүгжөөхэ гурбан жэлэй (1949 — 1951 онуудай) түсэб» тушаа СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй ба ВКП(б)-гэй ЦК-гэй 1949 оной апрелиин 18-най Тогтоолые дүүргэлгын ябаса тухайда СССР-эй хүдөө ажахын Министерствын, СССР-эй совхозуудай Министерствын, СССР-эй мяха ба һүнэй промышленностиин Министерствын ба бусад Министерствонуудай, областьнуудай, хизаарнуудай, республикануудай партийна ба советскэ органуудай отчедуудые, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Центральна статистическэ Управлениин материалнуудые хаража үзөөд, ССР Союзай Министрнүүдэй Совет ба ВКП(б)-гэй Центральна Комитет тогтообо:

I. Колхозуудай ниитын малажалые хүгжөөлгэ

1. Областьнуудай, хизаарнуудай ба республикануудай партийна, советскэ ба хүдөө ажахын органууд 1949 он дотор ашаг шэмэтэ малажалай ба шубуунай дүрбэн фермэ колхоз бүридэ эмхидхэхэ тушаа партиин ба правительствын табиһан зорилгые дүүргэлтэ болгон, үнгэрэгшэ жэлэй туршада колхозуудта ашаг шэмэтэ малажалай 72 мянга шахуу шэнэ фермэнүүдые, шубуун ажалай 48 мянган фермэнүүдые эмхидхэлгэ хангаа гэжэ тэмдэглэхэ. Шэнэ фермэнүүдые эмхидхэлгээр Ярославска, Вологодско, Владимирска, Брянска, Великолукска, Смоленскэ, Иркутска, Харьковска, Ворошиловградска областьнуудай колхозуудта илангаяа ехэ хүдэлмэри хэгдээ. Ниитын малажал хүгжөөхэ хэрэгтэ Латвийска ССР, Литовско ССР, Эстонско ССР ба Украинска ССР-эй баруун областьнууд дотор горьтой амжалтанууд түйлагдаа, тэндэхи таряашалай ажахынууд колхозуудта нэгэдэн, 1949 он дотор ашаг шэмэтэ малай ба шубуунай олон фермэнүүдые эмхидхэһэн байна.

Колхозууд 1949 ондо малажалайнгаа фермэнүүдые бэхижүүлээ, олон колхозууд 1953 оной эсэстэ байха ёһотой ашагта малнуудай ба шубуунай тоо толгойнь ехэдхэгдэһэн минимумые бүхы түрэлнүүдээрнь дүүргээд байна.

Гэхэ зуура, зарим областьнууд, хизаарнууд ба республикануудтахи партийна, советскэ ба хүдөө ажахын органууд тодорхойлогдоһон тоото малажалай фермэнүүдые колхозуудта эмхидхэхэ даалгабаринуудай дүүргэлтэ хангаагүй байха юм. 1950 оной январиин 1-дэ Калужска область доторхи 89 колхозуудынь гахайн фермэгүй ба 63 колхозуудынь шубуун ажалай фермэгүй байгаа. Горьковско область дотор 61 колхозынь гахайн фермэгүй ба 118 колхозуудынь шубуунай фермэнүүдгүй байба. Чкаловска область дотор 145 колхозуудтань шубуун ажалай фермэнүүд эмхидхэгдээгүй. Алтайска хизаарай, Омско, Кировскэ, Новгородско ба Рязанска областьнуудай колхозуудта гахайн ба шубуунай фермэнүүдые эмхидхэлгэ мүн лэ дүүрээдүй.

Ниитын үхэрэй тоо толгойе олошоруулга ба тэрэнэй ашаг шэмые дээшэлүүлгэ

2. Колхозуудтахи үхэрэй тоо толгой 1949 он соо 22 процентээр, тэрэ тоодо үнеэдэй тоо толгой 27 процентээр олон болоһон байна. Дайнай урда тээхи 1940 онтой жэшэхэдэ, үхэрэй тоо толгой 27 процентээр олон болоо. 1949 он дотор колхозуудта үхэрэй 16 мянга үлүүтэй шэнэ фермэнүүд эмхидхэгдээ, тэрэшэлэн фермэнүүдэй дунда хэмжээнь ехэдхэгдээ. Олонхи областьнуудай, хизаарнуудай ба республикануудай колхозууд 1949 ондо ниитын үхэрэй тоо толгойе олошоруулха тушаа тогтоогдоһон түсэбые үлүүлэн дүүргээ. Украинска ССР-эй, Тамбовско, Пензенскэ, Великолукска, Брянска, Московско, Костромской, Орловско, Смоленскэ, Калининска, Новосибирскэ, Тюменскэ областьнуудай ба Татарска АССР-эй колхозууд үнгэрэгшэ жэлдэ үхэрэй тоо толгойе үлэмжэ ехээр ургуулһан ба түсэбөө үлүүлэн дүүргэхэ ябадал түйлаһан байха юм.

Гэхэ зуура, хэдэ хэдэн областьнууд, хизаарнууд ба республикануудта үхэрнүүдэй ба илангаяа үнеэдэй тоо толгойе 1949 ондо олон болгохо тушаа тогтоогдоһон түсэб дүүргэгдээгүй. Чкаловска, Саратовска областьнуудай, Казахска ССР-эй, Туркменскэ ССР-эй ба Армянска ССР-эй колхозуудта ниитын үхэрэй тоо толгойе 1949 ондо ургуулха түсэб нилээд дутуу дүүргэгдээ. Эдэ областьнууд ба республикануудта үхэрэй тоо толгойе ургуулха арга боломжонууд дутамагаар хэрэглэгдээ, малай үхэһэнһөө ба үрнгдэһэнһөө шалтагаалан малажалда нилээд ехэ хоролто тохёолдуулагдаа.

Колхозууд 1949 он дотор мал бэлшээжэ ба шахажа таргалуулга эмхидхэхэ хэрэг һайжаруулан, 1948 онойхиһоо 213 мянган толгой олон үхэр бэлшээжэ ба шахажа таргалуулаа. Тэрэшэлэн мяха бэлэдхэлээр гүрэндэ тушааһан малай шанар һайжараа. СССР-эй мяха ба һүнэй промышленностиин Министерствын тоо мэдээнүүдэй ёһоор, 1949 ондо бүхы Союз дотор гүрэндэ тушаагдаһан тарган үхэрэй тоо 1948 онойхиһоо 31 процентээр олон, 1940 онойхиһоо 20 процентээр олон байба. Гэхэтэй хамта, Сталинградска, Челябинска, Грозненско областьнуудай, Армянска ССР-эй, Узбекскэ ССР-эй, Туркменскэ ССР-эй ба Киргизскэ ССР-эй колхозуудта мал бэлшээжэ таргалуулха хүдэлмэри хангалтагүйгөөр эмхидхэгдээ, тэрээнһээнь болоно тус областьнууд ба республиканууд дотор нилээд олон туранхай мал гүрэндэ тушаагдаһан байна.

1949 он дотор олон областьнуудай колхозууд үнеэдһээ һү һаалгые дээшэлүүлээ. Московско, Владимирска, Ярославска, Вологодско, Брянска, Новосибирскэ, Горьковско, Кемеровскэ, Тульска, Калужска, Ивановска областьнуудай, Чувашска АССР-эй ба бусад олон областьнуудай колхозуудта үнеэн бүриһөө һү һаалгань, дунда жэшээгээр, 1948 онойхиһоо ехэ болоо. Гэхэ зуура, хэдэ хэдэн областьнууд, хизаарнууд ба республикануудтахи колхозуудай фермэнүүдтэ үнеэдһээ һү һаалгые ехэ болгохо даалгабари 1949 он дотор дүүргэгдээгүй. Орловско, Сталинградска Куйбышевска, Пензенскэ, Саратовска, Воронежско, Курска, Ростовско, Омско, Челябинска, Свердловско областьнуудай, Краснодарска ба Ставропольско хизаарнуудай нютагуудтахи партийна ба советскэ органууд малай һү шэмэ дээшэлүүлхэ шухала хэмжээнүүдые абаагүй, мүн һү һаалгаар гүрэнэй түсэбэй дүүргэлтэ хангаагүй байна.

Ниитын хонидой тоо толгойе олошоруулга ба хонин ажалай ашаг шэмые дээшэлүүлгэ

3. 1949 он дотор колхозуудтахи хонид ба ямаадай тоо толгойнь 19 процентээр ба дайнай урдахи 1940 онтой жэшэхэдэ, 44 процентээр олон болоо. Үнгэрэгшэ жэлэй турша соо колхозуудта хонин ажалай 18,8 мянган шэнэ фермэнүүд эмхидхэгдээ. Тэрэшэлэн хонин ажалай фермэнүүдэй дунда зэргын хэмжээн ехэ болоо.

Украинска ССР-эй, Белорусска ССР-эй, Киргизскэ ССР-эй, Красноярска ба Краснодарска хизаарнуудай, Новосибирскэ, Омско, Кемеровскэ, Тюменскэ, Иркутска, Грозненско, Крымскэ, Тамбовско, Московско, Ивановска, Владимирска, Ярославска, Костромской, Вологодско, Воронежско, Орловско ба Брянска областьнуудай, Хойто-Осетинскэ АССР-эй, Кабардинска АССР-эй ба Татарска АССР-эй колхозууд хонидой тоо толгойн талаар нилээд ургалта түйлаһан ба 1949 оной түсэбые үлүүлэн дүүргэһэн байна.

Хонидые искусственнаар ороондо оруулха хүдэлмэри колхозуудта улам үргэнөөр эрхилэгдэһэн байна. 1948 онойхиһоо 3,3 миллион толгой олон хонид 1949 ондо искусственнаар ороондо оруулагдаа.

1949 ондо бэлэдхэгдэһэн нооһоной хэмжээн ехэ болоһон ба гүрэндэ колхозуудай тушааһан нооһоной шанар һайжарһан байна.

Гэхэ зуура, хэдэ хэдэн областьнуудай ба республикануудай партийна, советскэ хүдөө ажахын органууд 1949 ондо колхозуудта хонин ажал хүгжөөхэ тушаа тогтоогдоһон даалгабаринуудай дүүргэлтэ хангаагүй. Казахска ССР-эй, Узбекскэ ССР-эй, Туркменскэ ССР-эй, Азербайджанска ССР-эй, Армянска ССР-эй, Дагестанска АССР-эй, Чкаловска ба Саратовска областьнуудай колхозуудта хонидой тоо толгойе олон болгохо түсэб горьтойгоор дутуу дүүргэгдэө. Дурсагдаһан республиканууд ба областьнуудта хонин ажал хүгжөөлгэдэ шухала байһан условинууд үшөөл дутамагаар ашаглагдана, тэрэшэлэн колхозно фермэнүүдэй хонидые үрихэ ябадалтай шанга тэмсэл ябуулагданагүй. Малые үбэлдөө тэжээхэ ябадалда ба илангаяа үбэлдөө нүүлгэн адуулха бэлшээринүүд дээрэ шухала тэжээлэй страховой запасуудые бии болголгодо колхозуудай хангалтагүйгөөр бэлэдхэһэнһээ шалтагаалан, Казахска ССР-эй, Узбекскэ ССР-эй, Туркменскэ ССР-эй ба Азербайджанска ССР-эй олон колхозууд хонидоо үхүүлжэ ехээр хороохо ябадал гаргаһан байна.

Тэрэшэлэн нарин нооһотой хонидой тоо толгойе олошоруулха ба тэдэнэй нооһо үгэлгые ехэ болгохо хэрэг хэдэ хэдэн областьнууд, хизаарнууд ба республикануудта хангалтагүй байна. СССР-эй хүдөө ажахын Министерство, хэдэ хэдэн областьнуудай, хизаарнуудай ба республикануудай нютагуудтахи советскэ ба хүдөө ажахын органууд хадаа хонидые искусственнаар ороондо оруулха тушаа тогтоогдоһон түсэбэй ба хонин ажалай шанар һайжаруулха түсэбэй дүүргэлтые хангаагүй байна.

Казахска ССР-эй, Алтайска, Краснодарска хизаарнуудай, Новосибирскэ, Пензенскэ, Тамбовско ба Читинскэ областьнуудай колхозууд нарин нооһотой хонидой тоо толгойе олон болгохо түсэбөө дүүргээгүй. Калининска, Горьковско, Великолукска ба Псковско областьнуудта нарибтар нооһотой, мяха-нооһоной хонин ажал хүгжөөхэ даалгабаринууд хангалтагүйгөөр дүүргэгдэнэ.

Ниитын гахайнуудай тоо толгойе олошоруулга ба гахайн ажалай ашаг шэмые дээшэлүүлгэ

4. 1949 ондо колхозуудтахи гахайнуудай тоо толгой 78 процентээр олошорһон ба дайнай урдахи 1940 онтой жэшэбэл, 16 процентээр нэмэһэн байна. Үнгэрэгшэ жэлдэ гахайн ажалай 36,7 мянган шэнэ фермэнүүд колхозуудта эмхидхэгдээ, тэрэшэлэн байһан фермэнүүдые бэхижүүлхэ ехэ хүдэлмэри хэгдээ. Колхозно фермэнүүдтэхи эхэ гахайһаа, дунда жэшээгээр, поршоонхонуудай гаралгань олон болоһон байха юм. Олон колхозууд 1949 ондо эхэ гахай бүриһөө, дунда жэшээгээр, 12—15 ба дээшээшье поршоонхонуудые абаһан байна. Гахайнуудые шахалга 1948 онойхиһоо нилээд һайнаар эмхидхэгдээ, энэнь гүрэндэ гахайн мяха тушаалгаяа нёднон хоёр дахинһаа үлүүгээр ехэ болгохо арга колхозуудта олгоо. Тэрэшэлэн гүрэндэ колхозуудай тушааһан гахайнуудай дунда жэшээнэй шэгнүүрынь дээшээ болоо.

Новосибирскэ, Брянска, Ульяновска, Костромской, Смоленскэ, Тульска, Ленинградска, Великолукска, Новгородско, Псковско ба Калининградска областьнуудай колхозууд түсэбөө нилээд үлүүлэн дүүргээд, гахайнуудайнгаа тоо толгойе 1949 ондо ехээр олошоруулһан байна.

Украинска ССР-эй колхозууд гахайнуудайнгаа тоо толгойе хоёр дахин олон болгоо. Днепропетровско, Житомирско, Запорожско, Кировоградска, Николаевска, Одесскэ, Херсонско ба Харьковска областьнуудай колхозуудта гахайнуудайнь тоо толгой илангаяа ехээр ургаһан байха юм.

Гэхэ зуура Горьковско, Челябинска, Чкаловска, Ростовско, Курганска, Воронежско областьнуудай, Удмуртска АССР-эй, Башкирска АССР-эй, Краснодарска ба Красноярска хизаарнуудай колхозуудаар 1949 ондо фермэнүүдтэхи гахайнуудай тоо толгойе олон болгохо түсэбынь дүүргэгдээгүй. Дурсагдаһан областьнуудай, хизаарнуудай ба республикануудай олон колхозуудта гахайнуудай тоо толгойе хорооходогүйн түлөө шанга тэмсэл ябуулагданагүй, гахайнуудые үрихэ ба үхүүлжэ горьтойгоор хорооха ябадал гаргагдана. Хэдэ хэдэн областьнуудта гахайнуудые шахалга үшөөл муугаар эмхидхэгдэнхэй, тэрээнһээ шалтагаалан олон колхозууд гүрэндэ гахайн мяха тушааха түсэбүүдээ дүүргээгүй ба гахайн ажалһаа бага олзо доход абадаг байна.

Ниитын шубуун ажал хүгжөөлгэ

5. 1949 ондо областьнуудай, хизаарнуудай ба республикануудай партийна, советскэ ба хүдөө ажахын органууд колхозуудта шубуун ажалай фермэнүүдые эмхидхэхэ ба шубуунай тоо толгойе олон болгохын тула ехэ хүдэлмэри ябуулаа.

Үнгэрэгшэ жэлдэ колхозуудтахи шубуунай тоо толгойнь хоёр дахинһаа үлүүгээр олон боложо, дайнай урдахи хэмжээе 48 процентээр үлүүлээ. 1949 оной турша соо шубуун ажалай 48 мянга шахуу шэнэ фермэнүүд колхозуудта эмхидхэгдээ. Шубуун ажалай фермэнүүдтэхи шубуудай тоое нэмээхын тула, гүрэнэй түсэбөөр тогтоогдоһонһоо 20 процентээр олон дальбараанууд инкубаторна-шубуу үсхэбэрилгын станцинуудаар колхозуудта худалдагдаһан байна.

Гэхэ зуура, орон доторхи шубуунай тоо толгойн ниитэ дээрээ ургабашье, Воронежско, Курска, Тамбовско, Сталинградска, Чкаловска, Ростовско, Саратовска областьнуудай, Красноярска, Алтайска хизаарнуудай, Татарска АССР-эй, Украинска ССР-эй, Белорусска ССР-эй ба Казахска ССР-эй партийна, советскэ ба хүдөө ажахын органууд 1949 ондо колхозуудта шубуун ажал хүгжөөхэ түсэбэй дүүргэлтэ хангаагүй.

Казахска ССР-эй Министрнүүдэй Совет, Узбекскэ ССР-эй Министрнүүдэй Совет, Туркменскэ ССР-эй Министрнүүдэй Совет, Грузинска ССР-эй Министрнүүдэй Совет, Таджикска ССР-эй Министрнүүдэй Совет ба Азербайджанска ССР-эй Министрнүүдэй Совет 1949 ондо инкубаторна-шубуу үсхэбэрилгын станцинуудые бариха тухай тогтоогдоһон түсэбэй дүүргэлтэ хангаагүй.

Нютагуудтахи хүдөө ажахын органууд ба колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд болбол шубуудые тэжээлээр хангаха хэрэгтэ, тэрэшэлэн шубуудай байха байрануудые барилгада хэдэн олон ушарта зохихо анхарал табидаггүй байна. Инкубаторно-шубуу үсхэбэрилгын олон станцинууд дальбарааануудые дэбжээхэ ба тэдэниие худалдаха тэдыгээр өөрынгөө үүргые хизаарлаад, колхозуудта шухала зоотехническэ туһаламжа үзүүлдэггүй байха юм.

6. Колхозуудта ниитын малажал хүгжөөхэ гурбан жэлэй түсэбөөр 1950 ондо хараалагдаһан даалгабаринуудые зайлашагүй дүүргэхэ ябадал хангаха зорилгоор, республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдые, облисполкомуудые, крайисполкомуудые, союзна республикануудай компартинуудай ЦК-нуудые, партиин обкомууд ба крайкомуудые, СССР-эй хүдөө ажахын Министерство ба тэрэнэй нютагуудтахи органуудые уялгалха гэбэл:

а) ниитын малнуудай ба шубуунай тоо толгойе 1950 ондо бүхы түрэлөөрынь ургуулха ба малажалай ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ тушаа тогтоогдоһон түсэбүүдые колхоз ба район бүриин дүүргэлгэ хангаха шухала хэмжээнүүдые абаха.

Малай ба шубуунай хоол, харууһые һайжаруулха, үнеэдые һаалгаар, малай шэгнүүрые дээшэлүүлгээр, нооһо хайшалалгаар, үндэгэ абалгаар, түл абалга ба залуу мал түлжүүлгээр үндэр дээдэ түйлалтануудтай түрүү колхозуудай, колхознигуудай ба колхозницануудай дүй дүршэлые, наукын түйлалтануудые колхозно үйлэдбэридэ үргэнөөр нэбтэрүүлхэ гээшэ нютагуудтахи партийна, советскэ, хүдөө ажахын органуудай ба колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй тон шухала зорилго мүн гэжэ тоолохо;

б) малай тоо толгойе ургуулха гурбан жэлэй түсэбөөр тэдэндэ зорюулан тогтоогдоһон даалгабаринуе дүүргэһөн, тэрэшэлэн фермэнүүдтэхи малнуудай ба шубуунай тоо толгойн ехэдхэгдэһэн шэнэ минимумда хүрэһэн ба тиихэтэеэ хамта ниитын малажалые саашадань хүгжөөхэ шухала условинуудтай байһан колхозуудта, — ниитын малажал ургуулха тушаа колхозуудта хүргэгдэһэн гурбан жэлэй түсэб ба фермэнүүдтэ байха малай тоо толгойн тодорхойлогдоһон минимум хадаа колхозуудтахи ниитын малажалые хүгжөөлгын заха, түйлынь бэшэ байһан ушарые хараадаа абажа, — малажал хүгжөөхэ гурбан жэлэй түсэб үлүүлэн дүүргэхэ, фермэнүүдтэхи малнууд ба шубуунай тоо толгойе улам олошоруулха ябадал түйлахыень һанамжалха;

в) Малай тоо толгойн ургаха гол эшэ үндэһэн болгон, ниитын һүрэгые үдхэхэ зэргээр колхозуудтахи малажалые саашадань хүгжөөхэ ябадал хангахаар бодомжолон, фермэнүүдтэхи эхэ малай һубайралгые ба үхэжэ хоролгые усадхаха, тэрэшэлэн хэдэ хэдэн колхозуудта малажал хүгжөөхэ түсэбөө дүүргээгүй аад, колхозно фермэнүүдэй мал үгсэлдэг ба худалдадаг хорото практикада эсэс табиха;

г) мяха бэлэдхэлдэ имагтал тарган мал тушаахын тула малнуудые бэлшээжэ ба шахажа таргалуулха даалгабаряа 1950 ондо колхоз бүриин дүүргэхэ нэмэлтэ хэмжээнүүдые абаха;

д) нарин нооһотой, нарибтар ба шэрүүбтэр нооһотой хонидой тоо толгойе олон болгохо ба тэдэнэй нооһо үгэлгые ехэдхэхэ тушаа тогтоогдоһон түсэбые заабол дүүргэхэ ябадал хангаха;

е) инкубаторно-шубуу үсхэбэрилгын станцинуудай барилгын түсэб 1950 ондо дүүргэхэ ба тогтоогдоһон болзор соонь ашаглалгада оруулха ябадал хангаха, дальбарааануудые дэбжээхэ ба шубуун ажалай фермэнүүдые бүридүүлхэ хэрэгтэнь колхозуудта шухала туһаламжа үзүүлхэ, тиихэдээ, колхозуудта уһанай шубуудые бүри олоор үдхэлгэдэ гол анхаралаа хандуулха.

II. Тэжээлэй базые бэхижүүлгэ

7. 1949 он дотор ниитын малажалда шухала тэжээлэй базые бэхижүүлхын тула нилээд ехэ хүдэлмэри колхозуудта хэгдээ, 1948 онойхиһоо 8 миллион тонноор ехэ бүдүүн тэжээл бэлэдхэгдээ, 3,6 миллион тонноор ехэ силос даргагдаа гэжэ тэмдэглэхэ. Колхозууд хадаа үнгэрэгшэ жэлдэ олон жэлэй ногоонуудай, тэжээлэй корнеплодуудай ба силоснэ культурануудай тарилгын талмайнуудые ехэ болгоо, тэрэшэлэн 1948 онойхиһоо ехээр ногоонуудай ба тэжээлэй корнеплодуудай үрһэнүүдые бэлэдхээ.

Малнуудые нүүлгэн адуулдаг районуудтахи бэлшээринүүдые уһаар хангахын тулада 1949 ондо 8 мянга үлүүтэй шахтна худагууд малтагдаһан ба заһабарилагдаһан, артезианска 59 худагууд малтагдаһан, уһанай 262 хаалта баригдаһан, бэлшээринүүд дээрэ мал уһалуури өмхидхэхын тула 42,5 километр турбанууд табигдаһан байха юм.

Гэбэшье, колхозуудта тэжээлэй база хүгжөөхын тула областьнуудай, хизаарнуудай ба республикануудай партийна, советскэ ба хүдөө ажахын органуудай 1949 ондо хэһэн хүдэлмэринь дутамаг байна; тэжээл үйлэдбэрилгэ хадаа ниитын малажалай улам ургажа байгаа эрилтэнүүдһээ үшөөл ехээр гээгдэнэ; колхозуудтахи тэжээлэй базын хангалтагүй байһан ябадал малай тоо толгойе улам олошоруулха ба ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ хэрэгтэ гол һаад тойбо боложо байһаар.

(үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)

„Колхозно ба совхозно ниитын ашаг шэмэтэ малажал хүгжөөхэ гурбан жэлэй (1949—1951 онуудай) түсэб“ тушаа СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй ба ВКП(б)-гэй ЦК-гэй 1949 оной апрелиин 18-най тогтоолые дүүргэлгын ябаса тухай

Үргэлжэлэл

Ниитын мал hүрэгые тэжээлнүүдөөр бүрин хангахын тула, бии бүхы арга боломжонуудаа ашаглаха хэрэгтэ СССР-эй хүдөө ажахын Министерство, нютагуудтахи партийна, советскэ олохон органууд, МТС-үүдэй ба колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд 1949 ондо зохихо хэмжээ абаагүй байна. Новосибирскэ, Омско, Кемеровскэ, Тюменскэ, **Ульяновска областьнуудай**, Алтайска ба Красноярска **хизаарнуудай колхозуудта юрын сабшалангуудай нилээд ехэ талмайнуудынь үнгэрэгшэ жэлдэ сабшагдаагүй үлөө. Хэдэ хэдэн** областьнуудай, хизаарнуудай ба **республикануудай колхозуудта таряае комбайнаар хуряаhанай hүүлдэ үлэhэн hүрэг** ехэ hолоомонь поли дээрэhээ саг соогоо сомогдожо абтаагүй ба малажалда зорюулан хэрэглэгдээгүй байгаа. Силоснэ культурануудай тарилганууд хэдэ хэдэн колхозуудта силос даралгада хэрэглэгдээгүй байба. Олохон колхозуудта ниитын малажалдаа таряан-фуражна фондонуудые байгуулхада зохихо анхарал табигданагүй.

СССР-эй хүдөө ажахын Министерство, олон облисполкомууд, крайисполкомууд ба республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд юрын сабшалангуудые ба бэлшээринүүдые hайжаруулха — хатааха, узуураарнь арилгаха, болдогуудые отолхо ба шугы бургааhануудhаа сэбэрлэхэ хүдэлмэри колхозуудта ябуулха гэhэн Правительствын даалгабаринуудай дүүргэлтые 1949 ондо хангаагүй, тэрэшэлэн таримал ногоонуудай, тэжээлэй корнеплодуудай ба силоснэ культурануудай ургаса дээшэлүүлхын тула зохихо хэмжээнүүдые бэелүүлээгүй байна. Энээнhээ шалтагаалан, юрын сабшалангуудай ба бэлшээринүүдэй үрэ шэмэнь, тэрэшэлэн таримал ногоонуудай, тэжээлэй корнеплодуудай ба силоснэ культурануудай ургасань тон бага байhаар.

Ногоо тарилгые хүгжөөхэ ба ногоо тариhан политой таряалангай ба тэжээлэй севооборотнуудые түргөөр дэлгэрүүлхын тула олон **жэлэй** ногоонуудай **үрhэ** үйлэдбэрилгэдэ хэдэ хэдэн областьнууд, хизаарнууд ба республикануудта **зохихо анхарал табигданагүй,** ногоонуудай **үрhэнүүдтэ** шухала **харууhа хангагданагүй,** мүн **үрhэнүүдые хуряаха, сохижо ба буурсагhаань арилгажа абаха хүдэлмэри хожомдуулагдана,** энэнь ногоонуудай үрhэнэй ургасын **ехээр** гээгдэхэ ябадалда хүргэнэ. Ногоо тариха ба ногоонуудай **үрhэ үйлэдбэрилхэ хэрэг** Воронежско, Пензенскэ, Орловско, Рязанска, Тамбовско, Смоленскэ, Тульска, Новосибирскэ, Курганска **областьнуудай** ба Красноярска **хизаарай колхозуудта** илангаяа хангалтагүй байна.

Астраханска, Ростовско областьнуудай, Ставропольско хизаарай, Дагестанска АССР-эй, **Казахска ССР-эй,** Узбекскэ ССР-эй, Туркменскэ ССР-эй, Грузинска ССР-эй партийна ба советскэ **органууд,** тэрэшэлэн СССР-эй хүдөө **ажахын** Министерство сезонно бэлшээринүүдые ашаглаха хэрэг хангалтагүйгөөр эрхилнэ. **Малнуудые** 1949 — 1950 оной үбэлэй үедэ эдеэлүүлхэ тэжээлэй шухала страховой запасууд бэлшээринүүд дээрэ бии болгогдоогүй, бэлшээжэ үбэлжэhэн олон малнуудынь байраар хангагдаагүй байгаа. Тэрэшэлэн бэлшээринүүдые уhаар хангаха ба үбэлэй бэлшээринүүд дээрэ малнуудые харууhалжа байhан колхознигуудта ба мэргэжэлтэдтэ байра байдалай зохихо условинуудые хангаха даалгабаринууд дүүргэгдээгүй.

8. СССР-эй хүдөө ажахын Министерствые, **областьнуудай,** хизаарнуудай, республикануудай партийна, советскэ ба хүдөө ажахын органуудые уялгалха:

а) **ниитын** малай тоо толгойн ургалтаhаа, тэрэнэй ашаг шэмын дээшэлэлгэhээ— тэжээлнүүдые үйлэдбэрилгын **гээгдэлые 1950 ондо** усадхахаар бодомжолон район бүридэ, тэрэшэлэн районууд дотор — колхоз бүридэ тэжээлэй баазануудые бэхижүүлхэ практическа хэмжээ-ябуулгануудые бэелүүлхэ;

б) 1950 он дотор колхозуудта олон жэлэй таримал ногоонуудай үбhэ суглуулгые 1949 онойхиhоо 1,5—2 дахин ба юрын сабшалангуудай үбhэ хуряалгые 1,5 дахин ехэдхэхэ ябадал хангаха;

в) тус культурануудые тариха гүрэнэй түсэб 1950 ондо дүүргэхын тула шухала тоотой олонжэлэй ба нэгэжэлэй ногоонуудай, тэжээлэй корнеплодуудай — тэжээлэй свёклын, турнепсын, тэжээлэй брюквын, тэрэшэлэн бахчева ба силоснэ культурануудай үрhэнүүдээр колхозуудые хангаха хэмжээ абаха. Тэжээлэй культурануудые агротехническэ эрхим болзорнуудта тариха ябадал хангаха, тарилганuудта, илангаяа таримал ногоонуудай үрhэнүүдтэ нарин харууhа эмхидхэхэ, колхоз бүридэ таримал ногоонуудай хуряалгые, ногоонуудай үрhэнүүдэй ургаса хуряажа ба сохижо абалгые хаhа саг соонь эмхидхэхэ, тиин колхозуудай эрилтые хүсэд хангаха хэмжээтэй тэжээлэй культурануудай үрhэнэй запасуудые 1950 ондо **хааха;**

г) 1950 ондо үбhэ сабшаха, тэжээлнүүдые силослахэ, ногоонуудай үрhэнүүдые хуряаха, сабшалан ба бэлшээринүүдые hайжаруулха түсэбүүдээ машинно-тракторна станцинуудай дүүргэлгэ заабол хангаха хэмжээнүүдые абаха.

9. СССР-эй хүдөө ажахын Министерствые, юрын тэжээл хуряаха газарнуудаар дутамаг колхозуудтай областьнуудай, хизаарнуудай ба республикануудай партийна болон советскэ органуудые —ногоон конвейер эмхидхэлсэн малнуудаа зунай үедэ лагерьна ёhоор байралуулжа эдеэлүүлхэ ябадал үргэнөөр хэрэглэхыень, мүн олонжэлэй ногоонуудай тарилгатай хамэл бэлшээринүүдые бии болгохыень уялгалха. Малнуудые нүүлгэн бэлшээхэ системэ хэрэглэхэ.

10. Бэлшээринүүдэй шэнэ территоринуудые ашаглаха, бэлшээринүүд дээрэ худагуудые малтаха ба заhабарилха, тэжээлэй культурануудай страховой запасуудые байгуулха, **малай байрануудые бариха ба заhабарилха тушаа** тогтоогдоhон түсэбүүдые дүүргэхэ ябадал хангахыень, тэрэшэлэн сезонно бэлшээринүүд дээрэ мал хараха хүдэлмэри хэдэг колхознигуудта ба мэргэжэлтэдтэ байра байдалай шухала услови хангаха хэмжээнүүдые абахыень СССР-эй хүдөө ажахын Министерствые, Казахска ССР-эй, Киргизскэ ССР-эй, Узбекскэ ССР-эй, Таджикска ССР-эй, Туркменскэ ССР-эй, Азербайджанска ССР-эй, Армянска ССР-эй, Грузинска ССР-эй, Дагестанска АССР-эй, Хойто-Осетинскэ АССР-эй, Ставропольско хизаарай, Ростовско, Астраханска, Сталинградска ба Грозненско областьнуудай партийна ба советскэ органуудые уялгалха.

III. Колхозуудта тэжээл бэлэдхэлгэ ба малажалай фермэнүүд дээрэ хүндэ хүдэлмэринүүдые механизацилга

11. 1949 ондо колхозуудта тэжээл үйлэдбэрилгые ба малажалай фермэнүүд дээрэ хүшэр хүндэ процессүүдые механизацилха талаар хүдэлмэринүүд дэлгэрүүлэгдээ гэжэ тэмдэглэхэ. Хүгжэнги малажалтай районуудта үнгэрhэн жэлдэ үбhэ хуряалга, силос даралга, тэжээл бэлэдхэлгэ, бэлшээрине уhалалга, сабшалан ба бэлшээри hайжаруулга, хонидые хайшалалга болон малажалай фермэнүүд дээрэхи бусад хүшэр хүндэ хүдэлмэринүүдые механизацилха талаар хүдэлмэринүүдые хэхын тулада сабшалангай мелиоративна ба малажалай-машинна тусхай станцинууд эмхидхэгдээ. 1949 ондо машинно-тракторна станцинууд 4 миллион гектар талмай дээрэ үбhэ сабшаhан байна.

1949 ондо машинно-тракторна станцинууд ба колхозууд тэжээл үйлэдбэрилгые болон малажалай фермэнүүд дээрэ хүндэ хүдэлмэринүүдые механизацилхын тулада хүдөө ажахын машинануудые ба түхеэрэлгэнүүдые урда жэлнүүдтэ орходоо нилээд ехээр абаhан байна.

Гэхэ зуура, хэдэ хэдэн областьнуудта, хизаарнуудта ба республикануудта нютагай партийна, советскэ болон хүдөө ажахын органууд малажалай фермэнүүдые механизацилха талаар хүдэлмэринүүдэй бэелүүлгые хангалтагүйгөөр эмхидхээ.

Олон машинно-тракторна станцинууд 1949 ондо тогтоогдоhон тэжээлэй силос дараха, сабшалан ба бэлшээри hайжаруулха түсэбөө дүүргээгүй, малажалай фермэнүүд дээрэ машинануудые болон түхеэрэлгэнүүдые тогтобхо, ашаглаха хэрэгтэнь шухала хэрэгтэй туhаламжа колхозуудта үзүүлнэгүй.

Хүдөө ажахын машина бүтээлгын Министерство хадаа хүдөө ажахыда зорюулан тракторна ба морин тармуурнуудые, силосорезкэнүүдые үйлэдбэрилэн үгэхэ талаар Правительствын даалгабаринуудые саг болзор соонь дүүргэлтые хангаагүй, энэнь сабшалангай мелиоративна ба малажалай-машинна станцинуудые түхеэрэн бүридхэхэ ябадал хойшо татана. Хүдөө ажахын машина бүтээлгын Министерство болбол шэнэ машинануудай — силоснэ комбайнуудай, тэжээл худхан буйлуулдаг машинануудай, шахтна худагуудые малтадаг машинануудай, моторно ба морёор сомоо hүрилэгшэ машинануудай, электрическэ хүсөөр тэжээл дэбтээдэг болон бусад машинануудай конструкцинуудые зохёохо талаар даалгабаринуудай дүүргэлтые тэрэшэлэн хангаагүй.

Барилгын ба харгын машина бүтээлгын Министерство , хадаа үндэhэ орбонгуудые сэбэрлэхэ тракторна ба гарай лебёдконуудые, канава малтадаг ба hөөг бургааhа отолдог машинануудые 1950 ондо үйлэдбэрилэн гаргаха бэлэдхэл удаанаар ябуулна.

12. Тэжээл бэлэдхэлгые ба малажалай фермэнүүд дээрэ хүшэр хүндэ хүдэлмэринүүдые механизацилха талаар 1950 ондо тогтоогдоhон даалгабаринуудай дүүргэлтые хангахыень СССР-эй хүдөө ажахын Министерствые, областьнуудай, хизаарнуудай ба республиканuудай партийна, советскэ болон хүдөө ажахын органуудые уялгалха, тэрээнэй тулада:

а) шэнээр байгуулагдаhан сабшалангай мелиоративна ба малажалай-машинна станцинуудые машинануудаар хангаха, тэдэниие гэр байраар хангаха ба хэрэгтэй кадрнуудаар бүридүүлхэ;

б) малажалай фермэнүүд дээрэ машинануудые ба энергетическэ түхеэрэлгэнүүдые тогтоохыдонь колхозуудта туhаламжа хүргэхын тулада бүхы МТС-үүдтэ тусгаар монтажна бригадануудые эмхидхэхэ.

13. Тэжээл бэлэдхэлгые ба малажалай фермэнүүд дээрэ хүшэр хүндэ **хүдэлмэринүүдые механизацилхын** тулада машинануудые **үйлэдбэрилгөөр 1950 ондо тогтоогдоhон түсэбөө бүхы номенклатураарнь дүүргэлгэ хангахыень, заводуудайнгаа бүтээдэг** машинануудай шанар hайжаруулха ба **тэжээл бэлэдхэлгые** болон малажалай **фермэнүүд** дээрэ **хүшэр хүндэ хүдэлмэринүүдые механизацилгын талаар машинануудые бүтээн гаргалга дээшэлүүлхын тулада үйлэдбэриин** нэмэлтэ **хүсэнүүдые заводууд дээрэ** байгуулха **хэмжээнүүдые** абахыень хүдөө ажахын машина бүтээлгын Министерствые уялгалха.

14. Малажалай фермэнүүдые ба тэжээл бэлэдхэлгые механизацилхын тулада зорюулагдаhан машинануудые, түхеэрэлгэнүүдые, инкубаторнуудые, туhаламжын зүйлнүүдые ба материалнуудые түсэбөөр тогтоогдоhон хэмжээгээрнь ба болзор соонь хүдөө ажахыда үгэхыень хангаха, тиихэдээ предприятинууд дээгүүр бэлэн продукцинуудай ехээр суглархa ябадал гаргахагүй гэжэ машина бүтээлгын ба прибор бүтээлгын Министерствые, хүндэ машина бүтээлгын Министерствые, автомобильна ба тракторна промышленностиин Министерствые, металлургическа промышленностиин Министерствые, химическэ промышленностиин Министерствые, СССР-эй барилгын материалнуудай промышленностиин Министерствые, авиационно промышленностиин Министерствые, электропромышленностиин Министерствые ба электростанцинуудай Министерствые уялгалха. Тэжээл бэлэдхэхын ба колхозуудта болон совхозуудта малажалай фермэнүүдые механизацилхын тулада машинануудые хүдөө ажахыда үйлэдбэрилэн үгэхэ түсэбэй дүүргэлтэ тухай отчет СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ 1950 оной июлиин 15-да табихыень дурсагдаhан Министерствонүүдые уялгалха.

IV. Колхозуудта малажалай байрануудые барилга

1949 ондо колхозууд малажалай байрануудые бариха талаар ехэ хүдэлмэри хээ гэжэ тэмдэглэхэ.

Зүгөөр, 1949 ондо малажалай байрануудые барилгаар юрэнхы hайжаралта болбошье hаань, хэдэн областьнуудта, хизаарнуудта ба республикануудта энэ хэрэгтэ ехэ дутагдалнууд бии байна.

Областьнуудай, хизаарнуудай ба республикануудай партийна, советскэ болон хүдөө ажахын органуудай олон хүтэлбэрилэгшэд хадаа колхозуудта малажалай байрануудай барилгые эмхидхэхэ асуудалнуудта ёhотой анхаралаа табинагүй, нютагай промышленностиин предприятинууд дээрэ барилгын материалнуудай үйлэдбэрилгые түхеэрэхэ тушаа хэрэгтэй зэргын хэмжээнүүдые абанагүй, хирпиисэ, черепицэ болон барилгын бусад материалнуудай үйлэдбэрилгые эмхидхэхэ хэрэгтэнь колхозуудта шухала туhаламжа хүргэнэгүй. Малажалай байрануудые барихын тулада модо бэлэдхэхэ талаар хүдэлмэри олон колхозуудта хангалтагүйгөөр эмхидхэгдээ, эдэ хэрэгүүдтэ зорюулагдажа Правительствын табиhан модо отололгын фонднууд ашаглагданагүй.

Ульяновска, Тамбовско, Саратовска, Сталинградска областьнуудай, Украинска ССР-эй олон областьнуудай, Краснодарска ба Ставропольско хизаарнуудай колхозуудта малажалай байрануудые барилгын түсэб муугаар дүүргэгдэнэ.

Республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдэй, облисполкомуудай ба крайисполкомуудай дэргэдэхи хүдөөгэй ба колхозно барилгын Управленинүүд хадаа малажалай байрануудые бариха хэрэгтэнь колхозуудта хангалтагүйгөөр туhална. Союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд болбол хүдөөгэй ба колхозно барилгын Управленинүүдые шухала хэрэгтэй зэмсэгүүдээр, түхеэрэлгэнүүдээр ба машинануудаар хангаха тушаа шухала хэмжээнүүдые абанагүй.

СССР-эй модоной ба саарhанай промышленностиин Министерство болбол малажалай байрануудые барилгадаа хэрэглэхыень колхозуудта худалдахын тулада хэрэгсэлэй модо ба хюреэдэмэл материалнуудые бэлэдхэхэ талаар Правительствын даалгабаринуудые хангалтагүйгөөр дүүргэнэ.

16. Колхозуудта малажалай байрануудые барилгаар 1950 ондо тогтоогдоhон түсэбые дүүргэхын зорилгоор колхозуудта малажалай байрануудай барилгые хүтэлбэрилгээ hайжаруулхыень, 1950 ондо колхозуудта табигдаhан модо отололгын фонднуудые тэдэнэй бүримүhэн ашаглаха тушаа ба модо бэлэдхэлэй конторонуудые хэрэгтэй тооной механизмуудаар, транспортна хэрэгсэлнүүдээр, тэрэшэлэн хүдэлмэриин хүсөөр хангажа, модон материалнуудай бэлэдхэлгые шангадхаха тушаа хэмжээнүүдые абахыень республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдые, облисполкомуудые, крайисполкомуудые ба СССР-эй хүдөө ажахын Министерствые уялгалха. Малай байрануудые бариха түсэб дүүргэхын тулада хэрэгтэй хэмжээнэй хирпиисэ, черепицэ болон барилгын бусад материалнуудые нютагай промышленностиин предприятинууд дээгүүр ба колхозуудта өөhэдтэнь үйлэдбэрилгые ехэ болгохо ябадал 1950 ондо туйлаха; эдэ хэрэгүүдтэ зорюулагдажа колхозуудта табигдаhан кредитүүдые ба материалнуудые зүбөөр хэрэглэхын хойноhоонь хиналта тогтоохо.

Малажалай байрануудые барилгадаа хэрэглэхыень колхозуудта худалдахын тулада хэрэгсэлэй модые ба хюреэдэмэл материалнуудые Центросоюзда табиха талаар даалгабаринуудай саг болзор соонь дүүргэлтые СССР-эй модоной ба саарhанай промышленностиин Министерство хангаха ёhотой, барилгын материалнуудые саг болзор соонь шэрэжэ асарха ябадалые Центросоюз хангаха ёhотой.

V. Совхозуудта малажалай хүгжэлтэ

17. Колхозно ба совхозно ниитын ашаг шэмэтэ малажалые хүгжөөхэ гурбан жэлэй түсэб тухай СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй ба ВКП(б)-гэй ЦК-гэй тогтоолые дүүргэхэдээ, СССР-эй совхозуудай Министерствын, СССР-эй мяха ба hүнэй промышленностиин Министерствын, СССР-эй эдеэ хоолой промышленностиин Министерствын ба СССР-эй хүдөө ажахын Министерствын совхозууд 1949 ондо малайнгаа тоо толгойн саашанхи ургалтые, малай ашаг шэмэ дээшэлүүлгые ба гүрэндэ мяха, hү, тоhон, нооhо ба үндэгэ тушаалгые ехэ болгохо ябадал туйлаа.

1949 ондо совхозуудта үхэрэй тоо толгой 14 процентээр, гахайнууд 50 процентээр, хонид ба ямаад 12 процентээр ба шубууд 35 процентээр олошороо. Үхэрэй, гахайнуудай, хонид ба ямаадай тоо толгойгоор совхозууд дайнай урда тээхи хэмжээе нилээд ехээр үлүүлээ.

Малажалай ашаг шэмые дээшэлүүлhэнэй ба бүхы түрэлэй малай тоо толгойн ургаhанай ашаар совхозууд 1949 ондо гүрэндөө 1948 онойхиhоо мяха 63 процент, тэрэ тоодо гахайн мяха 74 процент, hү 35 процент, нооhо 13,1 процент ба үндэгэ 58 процент ехээр тушааhан байна.

Украинска ССР-эй, Белорусска ССР-эй, Латвийска ССР-эй, Литовско ССР-эй, Крымскэ, Орловско, Рязанска ба Калининскэ областьнуудай совхозууд 1949 ондо ашаг шэмэтэ малай тоо толгойн эгээл ехэ ургалта туйлаhан байна.

Гэхэ зуура хэдэ хэдэн областьнуудай ба республикануудай, илангаяа Смоленска, Воронежско областьнуудай, Узбекскэ ССР-эй, Туркменскэ ССР-эй ба Казахска ССР-эй совхозууд 1949 ондо малай тоо толгойн тон бага ургалта туйлаа.

Малажалай тэжээлэй базые бэхижүүлхэ талаар ехэ хүдэлмэри совхозуудта хэгдээ. Тиихэ зуура Астраханска, Сталинградска, Куйбышевска, Курска, Ростовско, Воронежско, Чкаловска, Курганска, Челябинска областьнуудай, Ставропольско хизаарай ба Узбекскэ ССР-эй совхозууд 1949 ондо үбhэ ба силос бэлдэхэ түсэбөө дүүргээгүй.

Совхозууд хадаа малажалай байрануудые ба уhанай ажахын барилганууды бариха талаар, тэрэшэлэн малажалай фермэнүүд дээрэ хүшэр хүндэ процессүүдые механизацилха талаар хүдэлмэринүүдые дэлгэрүүлээ.

Зүгөөр, совхозуудта малажалай байрануудые бариха талаар 1949 ондо тогтоогдоhон даалгабаринууд хэдэн областьнуудта, хизаарнуудта ба республиканuудта дүүргэгдээгүй. Олон облисполкомууд, крайисполкомууд ба республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд хадаа малажалай байрануудые барилгын түсэбүүдээ дүүргэхынь тулада нютагай барилгын материалнуудаар ба хүдэлмэриин хүсөөр совхозуудта туhаламжа хангалтагүйгөөр хүргэнэ.

18. Совхозуудта малажалай саашанхи хүгжэлтые ба тэрэнэй ашаг шэмын дээшэлэлтые хангахын зорилгоор, СССР-эй совхозуудай Министерствые, СССР-эй мяха ба hүнэй промышленностиин Министерствые, СССР-эй эдеэ хоолой промышленностиин Министерствые, СССР-эй хүдөө ажахын Министерствые, совхозуудтай бусад Министерствонүүдые ба тэрэшэлэн областьнуудай, хизаарнуудай ба республикануудай партийна болон советскэ органуудые ... уялгалха:

а) совхозно малажалые хүгжөөхэ гурбан жэлэй түсэбөөр тогтоогдоhон, малай тоо толгойе олошоруулха ба ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ талаар даалгабаринуудые 1950 ондо совхоз бүхэнэй заатагүй дүүргэлгэ хангаха, тиихэдээ малай тоо толгойе олошоруулха ба тэрэнэй ашаг шэмыень дээшэлүүлхын тулада бии байhан арга боломжонуудаа үшөө хангалтагүйгөөр хэрэглэдэг, ороохо таряаны ба овощно совхозуудта, техническэ культурануудай совхозуудта малажалые саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ тусгаар анхарал табиха;

б) 1950 ондо совхозуудта малай ашаг шэмын ба племенной шанарнуудые hайжаруулха тушаа хэмжээ-ябуулгануудые үлэмжэ үргэнөөр ябуулха ябадал хангаха, малые гүйсэд hайнаар эдеэлүүлхэ, племенной производительнүүдые hайнаар ашаглаха ба залуу малые hайнаар үсхэхэ ябадал туйлаха;

в) совхозуудта тэжээлэй базые саашадань бэхижүүлхэ тушаа, hайнаар түхеэрэгдэhэн байрануудаар малые хангаха ба малажал дээрэ хүшэр хүндэл хүдэлмэринүүдэй механизацилгые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ тушаа хэмжээнүүдые абаха.

19. Малажалай байрануудые барихын тулада 1950 ондо табигдаhан модон ба барилгын материалнуудые, металл ба металлическэ зүйлнүүдые совхозуудта саг болзор соонь үгэхэ ябадал хангахые СССР-эй ой модоной ба саарhанай промышленностиин Министерствые, СССР-эй барилгын материалнуудай промышленностиин Министерствые ба металлургическа промышленностиин Министерствые уялгалха.

Малажалай байрануудай барилгые хүдэлмэриин хүсөөр, тэрэшэлэн нютагай барилгын материалнуудаар хангалгадань совхозуудта туhаламжа хүргэхыень, малажалай барилганууды барихын тулада хэрэгтэй столярна зүйлнүүдые үйлэдбэрилхөөр совхозуудай захилгануудые нютагай промышленностиин предприятинууд дээгүүр хубаажа үгэхэ тушаа хэмжээнүүдые абахыень республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдые, облисполкомуудые ба крайисполкомуудые уялгалха.

VI. Малажалда племенной хэрэгые hайжаруулха

20. Малажалые хүгжөөхэ гурбан **жэлэй түсэбтэй зохилдуулан 1949** ондо колхозуудта ба совхозуудта малай ашаг шэмын ба племенной шанарнуудые hайжаруулха тушаа шухала хэмжээ-ябуулганууд бэелүүлэгдээ гэжэ тэмдэглэхэ. Ашаг шэмээр бага малые ашаг шэмэ ехэтэй производительнүүдээр ниитэ дээрэнь үрэжүүлхэ талаар хүдэлмэринүүдые бэелүүлhэнэй, тиихэ зуураа эдеэлүүлгыень ба байра байдалыень hайжаруулhанай эсэстэ племенной малые улам олоор үсхэлгэ ехэ болоhон ба иимэ түрэлэй малай ниитэ тоо толгойhоо тэрэнэй удельнэ хэмжээнь 1949 оной эсэстэ иимэ болоhон байна: колхозуудта—үхэрөөр 34 процент, гахайнуудаар 51 процент, хонидоор 53 процент ба совхозуудта — үхэрөөр 72 процент, гахайнуудаар 70 процент ба хонидоор 84 процент, Украинска ССР-эй, Воронежско, Вологодско, Ярославска, Костромской ба бусад хэдэн областьнуудай колхозуудта ашаг шэмэ ехэтэй племенной малнуудай тоо нилээд ехээр олошороо.

hүүлэй хоёр жэл соо колхозуудта ба совхозуудта нарин, нарибтар ба шэрүүбтэр нооhотой үүлтэрэй хонинуудай тоо толгой 52 процентээр олон болоо.

1949 ондо совхозуудhаа ба госплемрассаднигуудhаа колхозуудта 77 мянган толгой племенной үхэр, 227 мянган толгой хонид ба 79 мянган толгой гахайнууд худалдагдаа, энэ хадаа 1948 ондо колхозуудта худалдагдаhан племенной малай тооhоо ехэ олон боло...

Ашаг шэмэ ехэтэй племенной производительнүүдые hайн ашаглахын зорилгоор хүдөө а... хын малнуудые искусственна үрэжүүлгын пунктнуудай тоо ... гэдхэгдөө. 1949 ондо үнеэдые ... хонидые искусственнаар үрэ... гын 4638 шэнэ пунктнууд эмх... дээ, 825 мянган үнеэд ба хаш... гууд, 12,5 миллион хонид иск... веннаар үрэжүүлэгдээ. 1949 ... колхозуудта нилээд олон ... шэнэ племенной фермэнүүд, ... нэй үхэрэй ба хонинной племе... рассаднигууд ба 18 племенной ... хозууд эмхидхэгдээ.

Госплемрассаднигуудай хан... колхозуудта малай ашаг ... дээшэлээ. Ярославска облас... «Красный коллективист» кол... 1949 ондо үнеэн бүриhөө 4500 ... лограмм hү hаагдаа, Костром... областиин «12-й Октябрь» кол... до — 5.001 килограмм, Ар... гельска областиин «Красный ... тябрь» колхоздо үнеэн бүр... дунда зэргээр 4555 килогра... hаагдаа, тэрэ областиин ... партсъездын нэрэмжэтэ колх... — 4.175 килограмм hү hааг...

(Үргэлжэлэлынь 3-дахи нюур...)

„Колхозно ба совхозно ниитын ашаг шэмэтэ малажал хүгжөөхэ гурбан жэлэй (1949—1951 онуудай) түсэб“ тушаа СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй ба ВКП(б)-гэй ЦК-гэй 1949 оной апрелиин 18-най тогтоолые дүүргэлгын ябаса тухай

(Түгэсхэл)

Архангельска областиин Холмогорско районой «Красный Октябрь» колхозой һаалишан Коробова, тэрэ районой Димитровэй нэрэмжэтэ колхозой һаалишан Морозова, Сумска областиин Лебединскэ районой «Червона зоря» колхозой һаалишан Савченко болон бусад хэдэн һаалишад 1949 ондо даажа абаһан үнеэн бүриһөө 6000 килограммһаа ехэ һү һааһан байна.

Племенной совхозуудта малай ашаг шэмэнь тэрэшэлэн дээшэлээ. Костромской областиин «Караваево» гэжэ племенной совхоздо 1949 ондо үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 6031 килограмм һү, Омско областиин Омско племенной совхоздо — 5002 килограмм, Эстонско ССР-эй «Удева» гэжэ племенной совхоздо — 5775 килограмм, Московско областиин «Лесные поляна» гэжэ племенной совхоздо—5010 килограмм, Ленинградска областиин «Торосово» гэжэ племенной совхоздо — 5405 килограмм, Ярославска областиин «Красный Октябрь» гэжэ племенной совхоздо —4688 килограмм, Белорусска ССР-эй «БССР-эй 10 жэл» гэжэ племенной совхоздо—5103 килограмм, Киргизскэ ССР-эй «Аламедин» гэжэ племенной совхоздо—4734 килограмм һү һаагдаһан байна.

«Караваево» гэжэ племенной совхоздо дүрбэдэхеэ тугаллаһан костромской үүлтэрэй «Гроза» гэжэ үнеэнһээ жэл соо 14275 килограмм һү һаагдаа, сүүдхэ соо өгээл ехэ үгэхэдөө 60 килограмм һү үгөө, тиихэдээ һүнэйнь тоһолигынь 3,77 процент байгаа. Энэ совхоздо түрүүшынхеэ тугаллаһан «Куста» гэжэ үнеэн һаагдаһан 300 үдэр соогоо 8061 килограмм һү үгөө, һүнэйнь тоһолиг 3,41 процент болоо, тиихэдэ түрүүшынхеэ тугаллаһан «Гречиха» хадаа 7280 килограмм һү үгөө, һүнэйнь тоһолигынь 4,1 процент болоо.

Үнгэрһэн жэлдэ олон племенной совхозуудта ба колхозно племенной фермэнүүд дээрэ хонидой нооһо үгэлгэнь нилээд ехэ болоо. Ставропольско хизаарай «Советское руно» гэжэ племенной совхоздо нарин нооһотой 23 мянган толгой хонин һүрэгэй хонин бүриһөө дунда зэргээр 6,3 килограмм нооһо хайшалагдаа, тиихэдэ 1948 ондо 5,6 килограмм нооһо абтаһан байгаа, № 411 хонинһоо 24 килограмм нооһо ба нэгэ наһатай № 81 хонинһоо 20,2 килограмм нооһо абтаһан байна.

1949 ондо племенной совхозуудта гахайн тоо толгой 28 процентээр олошороо. Московско областиин «Большое Алексеевское» гэжэ племенной совхоздо 105 эхэ гахайһаа 2206 поршоонхонууд гэхэ гү, али эхэ гахай бүриһөө 21 поршоонхо абтаа, тиихэдэ эхэһээнь һалгаахада поршоонхын амидынь шэгнүүр дунда зэргээр 18,6 килограмм байгаа. Каменец-Подольско областиин Котовскиин нэрэмжэтэ совхоздо эхэ гахай бүриһөө 21 поршоонхо абтаһан байха юм.

Племенной хэрэгтэ туйлагдаһан һайн үрэ дүнгүүдэй хажуугаар, колхозуудта ба совхозуудта малай племенной шанарые бүри түргэнөөр һайжаруулхын тулада бии байһан арга боломжонууд үшөө хангалтагүйгөөр ашаглагдана. СССР-эй хүдөө ажахын Министерство, СССР-эй совхозуудай Министерство, СССР-эй мяха ба һүнэй промышленностиин Министерство, нютагуудтахи партийна, советскэ болон хүдөө ажахын олон органууд, совхозуудай ба колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд хадаа племенной үнэтэ малнуудые бүрин бүтэн байлгаха ба зүбөөр ашаглаха тушаа, тэдэнэй ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ тушаа ёһотой хэмжээнүүдые абанагүй.

Хүдөө ажахын малые искусственнаар үрэжүүлгын хэрэгые нютагай советскэ болон хүдөө ажахын органуудай зүгһөө хүсэдөөр сэгнэдэггүй байһанай эсэстэ олон областьнуудта, хизаарнуудта ба республикануудта 1949 ондо колхозуудта үнеэдые ба хонидые искусственнаар үрэжүүлхэ даалгабаринууд дүүргэгдэээгүй.

Племенной совхозуудай ба колхозно племенной фермэнүүдэй хүдэлмэридэхи ехэхэн дутагдал хадаа тэжээлэй базые хангалтагүйгөөр эмхидхэлгэ, ногоо таридаг политой севообородые удаанаар дэлгэрүүлгэ, тэрэшэлэн малажалай фермэнүүд дээрэ хүндэ гол хүдэлмэринүүдые механизацилгын доодо хэмжээндэ байһан ябадал болоно.

21. СССР-эй хүдөө ажахын Министерствые, СССР-эй совхозуудай Министерствые ба совхозуудтай бусад министерствонүүд болон эмхи зургаануудые, партийна, советскэ ба хүдөө ажахын органуудые иигэжэ уялгалха:

а) ашаг багатай малые һайжаруулхын тулада һайшаагдан дурадхагдаһан, малажалай тогтоогдоһон һалбаридань эгээл зохихо, ашаг шэмэ ехэтэй үүлтэртэ малнуудые үсхэбэрилхэ хэрэгтэнь колхозуудта ба совхозуудта туһалха туһаламжа шангадхаха;

б) колхозно фермэнүүд дээрэ ба совхозуудта племенной производительнуудые үсхөхэ ябадалай хойноһоо хиналта эмхидхэхэ ба ашаг шэмэ ехэтэй малые үсхэхэ талаар даалгабаринуудые 1950 ондо заатагүй дүүргэхэ ябадал хангаха;

в) колхозуудта племенной хэрэг хүтэлбэрилгые һайжаруулхын зорилгоор республикануудай хүдөө ажахын Министерствонүүдтэхи малажалай управленинүүдые, областной ба хизаарай хүдөө ажахын управленинүүдые племенной хэрэгэй мэргэжэлтэдээр бэхижүүлхэ ба хүдөө ажахын районно таһагуудые племенной хэрэгэй зоотехнигүүдээр бүридүүлхэ.

VII. Малажалые зоотехническэ ба ветеринарна талаар хангалга

22. 1949 ондо СССР-эй хүдөө ажахын Министерство, СССР-эй совхозуудай Министерство, нютагай партийна ба советскэ органууд хадаа колхозно ба совхозно малажалые зоотехническэ болон ветеринарна талаар хангалгые һайжаруулха ябадал туйлаа. 1949 ондо колхозуудай ниитын малажалые хангахын тулада 645 шэнэ зооветучастогууд ба зооветпунктнууд нээгдээ. Зооветсетиие медикаментнуудаар, инструментнүүдээр, дезинфекцилхэ хэрэгсэлнүүдээр хангаха ябадал һайжаруулагдаа. Зооветеринарна хангалгые һайжаруулха талаар абтаһан хэмжээнүүдэй эсэстэ, малай үбшэлхэ ябадал колхозуудта ба совхозуудта бага болоо, колхозно ба совхозно малажалай ашаг шэмэ үгэлгэнь ехэ болоо.

Зүгөөр, хүдөө ажахын малнуудые болон шубуудые харууһалха, байлгаха, тэжээхэ ба улам олоор үсхэхэ талаар зоотехническэ болон ветеринарна дүримүүд олон колхозуудта ба совхозуудта сахигданагүй. Энэ ушар хадаа малай тоо толгойн хорохо ба ашаг шэмынь доошоо орохо ябадалда хүргэнэ. Хэдэн районуудта зооветеринарна сеть бүридүүлэгдээгүй, специалистнар гэр байраар ба транспортаар хүсэдбэшэ хангагданхай. Тиихэ зуураа, зооветучастогуудые болон зооветпунктнуудые барилгада ба заһабарилгада гүрэнэй гаргажа үгэһэн хэрэгсэлнүүд хангалтагүйгөөр ашаглагдана.

23. СССР-эй хүдөө ажахын Министерствые, СССР-эй совхозуудай Министерствые, областьнуудай, хизаарнуудай болон республикануудай партийна, советскэ ба хүдөө ажахын органуудые уялгалха гэбэл:

а) малажалые зоотехническэ ба ветеринарна талаарнь хангалгые нилээд һайжаруулха тушаа хэмжээнүүдые абаха, хүдөө ажахын малнуудые харууһалха, байлгаха, тэжээхэ ба улам олоор үсхэхэ талаар зоотехническэ болон ветеринарна дүримүүдые колхоз ба совхоз бүхэнэй дүүргэхэ ябадал хангаха, мүн тэрэшэлэн малай үбшэлэлгые һэргылхэ талаар шухала хэмжээнүүдые абажа бэелүүлхэ;

б) зооветучастогуудые болон зооветпунктнуудые зоотехническэ ба ветеринарна кадрнуудаар бүридүүлхэ, тэрэшэлэн эдэ участогуудые болон пунктнуудые үйлэдбэриин байраар ба гэр байраар, зэбсэг хэрэгсэлнүүдээр хангаха.

VIII. Малажалай кадрнуудые бэлэдхэлгэ

24. Малажалай кадрнуудые бэлэдхэхэ ба тэдэнэй мэргэжэлыень дээшэлүүлхэ талаар хүдэлмэри 1949 ондо нилээд һайжараа гэжэ тэмдэглэхэ.

Үнгэрһэн жэлдэ дээдэ ба дунда һургуулинуудые дүүргэһэн малажалай 14 мянган мэргэжэлтэд зоотехническэ ба ветеринарна сетьнүүдые кадрнуудаар бүридүүлхын тулада эльгээгдэһэн байна. Курсануудта 5148 зоотехнигүүд ба 1339 ветеринарна хүдэлмэрилэгшэд һэльбэн бэлэдхэгдээ, хүдөө ажахын һургуулинуудта 20 мянган колхозно малшад ба младша ветеринарна фельдшернүүд бэлэдхэгдээ.

Зоотехническэ, ветеринарна, хүдөө ажахын ба научно-шэнжэлэлгын институтуудай дэргэдэ 3700 хүнүүдэй һуралсаха, малажалай мэргэжэлтэдэй эрдэмыень нарижуулан дээшэлүүлхэ гурбан һарын саг үргэлжэ хүдэлмэрилдэг курсанууд нээгдээ.

Хүдөө ажахын районно таһагуудай, зооветучастогуудай, ветеринарна эмнэлгын газарнуудай ба колхозуудай өөһэдынь дэргэдэ фермые даагшадай, бригадирнуудай, ветеринарна санитарнуудай, һаалишадай, тугалшадай, гахайшадай, малшадай, пастугуудай ба шубуушадай мэргэжэлыень дээшэлүүлхэ курсанууд эмхидхэгдээ. 1949 ондо курсануудта 700 мянган колхознигууд һэльбэн бэлэдхэгдээ, малажалай фермэнүүд дээрэ хүндэ хүдэлмэринүүдые механизацилха 1200 колхозно инструкторнууд бэлэдхэгдээ, мүнөө үедэ 83.6 мянган фермые даагшад ба 1602 мянган малажалай ниитэ мэргэжэлэй бусад хүдэлмэрилэгшэд һуралсажа байна.

Гэхэтэй хамта, малажалай кадрнуудые бэлэдхэхэ хэрэгтэ ехэхэн дутагдалнууд бии. Брянска, Костромской, Томско, Челябинска, Курганска областьнуудта ба Таджикска ССР-тэ малшадай нэгэ жэлэй һургуули эмхидхэгдээгүй байгаа; Архангельска, Астраханска, Вологодско, Иркутска, Кировскэ ба Куйбышевска областьнуудта, Бурят-Монголой АССР-тэ малшадай ба младша ветеринарна фельдшернүүдэй һургуулинуудта һурагшадые абаха түсэб дүүргэгдэнэгүй.

25. Малажалай кадрнуудые бэлэдхэхэ ба һэльбэн бэлэдхэхэ ябадалые һайжаруулхын зорилгоор иигэжэ уялгалха:

а) малажалай кадрнуудые бэлэдхэхэ хэрэгтэ байһан дутагдалнуудые СССР-эй хүдөө ажахын Министерство, СССР-эй совхозуудай Министерство ба СССР-эй дээдэ һуралсалай Министерство, областьнуудай, хизаарнуудай ба республикануудай партийна ба советскэ органууд усадхаха ёһотой;

б) СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи полиграфическа промышленностиин, издательствонуудай ба номой худалдаа наймаанай хэрэгүүдые эрхилхэ Главна управлени хадаа зооветеринарна вузуудта ба техникумүүдтэ хэрэгтэй учебнигүүдые, ниитэ мэргэжэлэй кадрнуудта хэрэгтэй учебно-популярна литературые хэрэгтэй тоогоорнь хэблэн гаргалга хангаха ёһотой;

в) СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи радиоинформациин комитет, СССР-эй кинематографиин Министерство, политическэ ба научна эрдэм дэлгэрүүлхэ Бүхэсоюзна общество, республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдэй дэргэдэхи культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хэрэгүүдые эрхилхэ Комитедүүд хадаа радиодамжуулга эмхидхэхэ, колхозуудта ба совхозуудта фильмнүүдые харуулха, тэрэшэлэн научно-популярна лекцинүүдые уншаха аргаар мичуринскэ агробиологическа наукын туйлалтануудай ба малажалай түрүү дүй дүршэлэй пропагандые шангадхаха.

IX. Малажалай талаар научно-шэнжэлэлгын хүдэлмэри

26. 1949 ондо малажалай талаар научно-шэнжэлэлгын эмхи зургаанууд хадаа малай тоо толгойе улам олошоруулха, шанарыень һайжаруулха ба ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ хэрэгтэ колхозуудта ба совхозуудта ехэ туһаламжа хүргөө гэжэ тэмдэглэхэ.

Научно-шэнжэлэлгын эмхи зургаанууд хадаа малажалай түрүүшүүлтэй хамтадаа, үхэрэй, гахайнуудай ба хонидой мүнөө байһан үүлтэрнүүдые һайжаруулха ба ашаг шэмэ ехэтэй шэнэ үүлтэрнүүдые гаргажа үсхэхэ хүдэлмэри эмхидхээ.

Тэжээл үйлэдбэрилхэ талаар научно-шэнжэлэлгын институтууд ба туршалгын станцинууд хадаа сабшалан ба бэлшээрие һайжаруулха ба зүбөөр ашаглаха, тэжээлэй силос дараха болон тэжээлэй севооборудуудые нэбтэрүүлхэ талаар хэмжээ-ябуулгануудые амжалтатайгаар бэелүүлжэ байна.

Ветеринариин талаар научно-шэнжэлэлгын институтууд ба туршалгын станцинууд болбол үбшэн тараагшадые шэнжэлхэ хэрэгтээ нилээд һайн үрэ дүнгүүдые туйлаа, хүдөө ажахын малай халдабарита үбшэнүүдтэй тэмсэхэ шэнэ хэмжээнүүдые бэелүүлээ.

Энээнэй хажуугаар научно-шэнжэлэлгын институтуудай ба туршалгын станцинуудай хүдэлмэри хадаа малажалые саашадань хүгжөөхэ ба тэрэнэй ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ хойшолуулагдашагүй зорилгонуудһаа гаража байгаа эрилтэнүүдһээ үшөөл гээгдэжэ ябана.

Научно-шэнжэлэлгын хүдэлмэридэ байгаа дутагдалнуудые усадхаха ба мал һүрэгүүдые улам түргэнөөр олошоруулха, малай ашаг шэмынь ба племенной шанарые дээшэлүүлхэ, хүдөө ажахын малнуудые эдеэлүүлхэ, тэжээл үйлэдбэрилхэ, хүдөө ажахын малнуудай үбшэнүүдтэй тэмсэхэ шэнэ хэмжээнүүдые бэдэрэн олохо, малажалай фермэнүүд дээрэ хүшэр хүндэ процессүүдые ба тэжээл бэлэдхэлгые механизацилхын тулада үлэмжэ нарижуулагдаһан конструкциин машинануудые зохёохо хэрэгтэ хүдөө ажахын научно-шэнжэлэлгын институтудай, туршалгын станцинуудай ба һуралсалай газарнуудай үмэнэ парти ба Правительствын табиһан зорилгонуудые дүүргэхын тулада шухала хэмжээнүүдые абаха гэжэ СССР-эй хүдөө ажахын Министерствые, СССР-эй совхозуудай Министерствые, В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ хүдөө ажахын наукануудай Бүхэсоюзна Академиие, областьнуудай, хизаарнуудай ба республикануудай партийна болон советскэ органуудые уялгалха.

28. Малажалдахи хүндэ процессүүдые ба тэжээл бэлэдхэлгые механизацилхын тулада үндэр бүтээсэтэй машинануудые бүтээхэ талаар научно-шэнжэлэлгын ба конструкторска хүдэлмэри шангадхахыень хүдөө ажахын машина бүтээлгын Министерствые уялгалха.

29. Малажалай ветеринариин ба тэжээл бэлэдхэлэй талаар литература болон научна-зохёолнуудые хэблэхэ талаар хүдэлмэреэ һайжаруулхыень СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи полиграфическа промышленностиин, издательствонуудай ба номой худалдаа наймаанай Главна управлениие уялгалха.

XVI ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНА КОНФЕРЕНЦИИН ДЕЛЕГАДУУДАЙ АНХАРАЛДА

XVI областной партийна конференци 1950 оной апрелиин 1-дэ, үдэшын 8 часта, Соведүүдэй 2-дохи Байшангай Сталинска зал соо нээгдэхэ.

Делегадуудые регистрацилга ВКП(б)-гэй Обкомдо хэгдэнэ. (Соведүүдэй 2-дохи Байшан, нэгэдэхи дабхар, 12-дохи таһалга) №№ 32, 2-01 ба 6-19 телефонуудаар хандажа мэдэхэдэ болохо.

ВКП(б)-гэй Обком.

Парти ба правительствын шэнэ тогтоолдо харюу болгон, Хориин аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз хабарай тарилгада эршэмтэйгээр бэлэдхэжэ байна. Хүдөө ажахын машинанууд, тоног зэмсэгүүд болзорһоо урид, эрхим шанартайгаар заһабарилагдажа дүүргэгдэнхэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: түмэршэ дархан, колхозой партийна организациин секретариин орлогшо Доржо Цыдыпов (баруун гарһаа) һая абтаһан сеялкэ хабсаргажа байна.

М. Миневэй фото.

ҮНДЭР УРГАСЫН ТҮЛӨӨ ТЭМСЭЛДЭ ОРОЛСОЕ

Бидэнэр иимэ ургаса хуряахабди

1949 ондо манай колхозой тарянажалай бригаданууд урда жэлэйхидэ орходоо нилээд ехэ ургаса хуряагаа һэн. Тиигэжэ колхознай гүрэндэ таряа тушааха түсэбөө болзорһоо урид дүүргээ һэн. Эхэ орондоо горьтой тооной таряа түсэбһөө гадуур үгэһэн байха юм. Мүнөө жэлэй хабарай тарилгада бардам хүрэхэ үрһэ хаанхайбди.

Нёдондо бригадаараа үндэр ургаса яагаад хуряаһан тухайгаа эндэ хэдэн үгөөр хэлэхые хүсэнэб. Ушарынь хадаа би тарянажалай саг үргэлжын бригадын гэшүүн туладаа яагаад үндэр ургаса хуряаһанаа һайса мэдэдэгби. Түбхын түрүүндэ агротехническэ хэмжээ-ябуулгануудые зүбөөр үнгэргэхэ хэрэгтэ шухала анхарал табигдаһан байгаа. Үбэлдөө поли дээрэ саһан тогтоогдоһон, нютагай үтэгжүүлгэнүүд элбэгээр бэлэдхэгдэһэн байха юм. Үрһэеэ тарилгаһаа бүри урид бэлэдхэжэ, кондицида хүргөө һэмди.

Хабар боломсоор бүхы бригадамнай, мүн манайшье бригада газарай хүрьһэндэ шииг нойто барилгые саг соонь эхилһэн юм. Энэ хүдэлмэри үнгэргэхэтээ нэгэн доро полиёо модо шулуунһаа сэбэрлэжэ эхилээ һэмди.

Майн түрүүшын хахадта үрһэнэй участогуудай гектар бүридэ 9.5 тонно хэмжээнэй нормотойгоор наг шэбхэ тараагдажа, газар хахалагдаа, удаань тракторна сеялкээр хэрээһэлүүлжэ тарилга хэгдэһэн байгаа. Тиихэдэ, гектар бүридэ 180 килограмм үрһэн таригдаа.

Тарянай ургажа эхилхэдэ, майн һүүл багаар эһээмэл наг шэбхээр нэмэлтэ тэжээл үгтэһэн ба борнойлогдоһон байна.

Үбэлдөө саһа тогтоожо, газараа хабарай һайрамаар уһалжа, мүн эртэ борнойлжо, хүрьһэндэ шииг нойто саг соонь бариһанай, нютагай үтэгжүүлгэнүүдые зүбөөр хэрэглэһэнэй, тарилгын хойноһоо һайн харууһа эмхидхэһэнэй ашаар манай бригада 20 гектар үрһэнэй участогһаа га бүриин 24 центнер, үлэгшэ участогһаа га бүриин 17 центнер ургаса абааһэн. Мүн ондоошье участогуудһаа мнай һайн ургаса хуряагдаа.

Манай бригаданууд хабарай тарилгада бэлэдхэлэй ябаса тухай СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй ба ВКП(б)-гэй ЦК-гэй тогтоолтой танилсаад байхадаа, нёдондонойнгоо дүй дүршэлые улам үргэдхэжэ, 1950 ондо ехэнүүд талмайнуудһаа үргэлжэдөө үндэр ургаса туйлаха, тэрэ тоодо үрһэнэй участогай 22 гектарһаа га бүриин 210 пүүд, 70 гектарһаа га бүриин 180 пүүд ургаса хуряаха гэһэн уялга абаа.

Энэ уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхын тулада тарилгада бэлэдхэлээ харилсан шалгалсажа, алирһан дутуунуудыень дары усадхажа байнабди.

Е. Мартынов,

Хориин аймагай «Победа» колхозой тарянажалай бригадын гэшүүн.

Уялга ба хэрэгүүд

Ехэнүүд талмайнуудһаа үндэр ургаса хуряахын түлөө бүхэреспубликанска социалистическэ мүрысөөндэ оролсоходоо Баргажанай аймагай Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд орооһото культурануудай га бүриһөө 90—100 пүүд ургаса хуряаха гэһэн уялга абаһан байгаа. Тэрэ тоодо тарянажалай хоёрдохи бригада зарим участогуудһаа га бүриин 130 пүүд шэниисэ хуряаха уялга абанхай.

Үндэр ургаса хуряахын тулада өдэнэр тарилгада бэлэдхэлые эршэмтэйгээр ябуулжа байна. Поли дээрэ 5 мянган шарга наг шэбхэ зөөгдэһэн, 120 центнер үнэһэн, 45 центнер шубуунай аргал суглуулагдаһан байха юм. Колхозой бүхы бригаданууд тарилгын хүдэлмэриин түсэбтэй танилсанхай. Түсэбэй ёһоор орооһото культурануудай тарилгые 10—12 хоногой болзор соо дүүргэхэ юм.

Тэрэшэлэн Уланай сомоной Кировэй нэрэмжэтэ колхозойхид 1950 ондо ехэнүүд талмайнуудһаа үргэлжэдөө үндэр ургаса хуряахые уряалһан бичурынхидай хандалгада харюу болгон га бүриһөө 15—20 центнер ургаса абаха гэжэ нэгэн дуугаар шиидэнхэй. Тиин, энэ колхозой бригаданууд тарилгада бэлэдхэлэй хүдэлмэриие амжалтатайгаар дүүргээ. 2000 шарга наг шэбхэ, 20 центнер шубуунай аргал, 30 центнер үнэһэ суглуулһан ба нютагай үтэгжүүлгэнүүдые бэлэдхэхэ хүдэлмэреэ саашадань үргэлжэлүүлһээр байна. Хүрьһэндэ шииг нойто саг соонь тогтоохын зорилгоор, 160 гектарта гурбан үдэрэй турша соо эртын борнойлго хэхэ юм. Мүн 90 гектарта һайрамай уһа тогтоохо байна.

Тарилгада хэрэглэгдэхэ үрһэн хаагдажа сэбэрлэгдэнхэй. Мүн плуг, сеялкэ, борной хомуут тоногуудынь бүрин заһабарилагдаһан байна.

Һаяхан эдэ колхозуудай бүхы бригаданууд хабарай тарилгада бэлэдхэлэй ябаса тухай СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй ба ВКП(б)-гэй ЦК-гэй тогтоолые зүбшэн хэлсэжэ нэгэн дуугаар һайшаагаа. Тиин, энээнһээ урда тээ абаһан уялгануудаа хэрэг дээрэ дүүргэхын тулада хабарай тарилгые хаһа болзор соонь эхилжэ, тэрэниие түргэнөөр ба агротехническэ эрхим шанартайгаар үнгэргэхэ гэһэн тогтоол абаһан байна.

Ц. Цыдыпов.

Баян олзо

Мухаршэбэрэй аймагай центрдэхи Ворошиловай нэрэмжэтэ колхоз үнгэрэгшэ жэлдэ тарянай баян ургаса хуряажа, гүрэнтээ тоосоод, энэ жэлэйнгээ хабарай тарилгада хэрэглэгдэхэ үрһэ хүрэнгые сүм хааһан байна. Тиин тус колхоз гэшүүдэйнгээ ажалта үдэртэ элбэг ехээр таряа хубааба.

Колхозой гэшүүн Михаил Петрович Русляковой бүлэ 112 центнер таряа, 4317 түхэриг мүнгэ абахаһаа гадна, колхозойнгоо ОТФ-дэ хүдэлмэрилжэ, хони үсхэбэрилхэ түсэб үлүүлэн дүүргэлсэһэнэйнгээ түлөө ажалай нэмэлтэ түлөөһэ болгон 24 толгой хони абаба.

Мүн колхознигууд Д. Бельский, Д. Гусляков ба бусад иимэрхүү олзодо хүртөө.

Б. Тугнуйский.

Фельетон

Петр Федорович тухай

Һаяхан, Бичурын аймагай **Харлан нютагаар** ябаа һэм. Тэндэ **ябахадаа** Петр Федорович **Вертенниковтэй** танил болооб. **Харин, нюураараа** тэрээнтэй **ушаржа, мяхалиг дулаахан гарыень** адхаа гэжэ бү һанагты. **Урда хойнонь** бэшэг ташагшье абалсадаг байгаа бэшэбди. Теэд, танилсаабди. Харлан нютагай хэдэн олон хүнүүд танилсаха ябадалдамнай туһалаа.

Петр Федорович мүнөө үедэ **тон** хомор болошоһон хүнүүдэй **нэгэн** юм. Тиимэһээнь «Бурят-Монголой Үнэн» газетын уншагшадтай, тэрэ тооло Бичурын аймагай прокурортой тэрэнние танилсуулха хэрэгтэй байна.

Шиилагар улаан шарайтай, **набтаршаг** бүдүүн хүн. Петр Федоровичын һүүлэй үедэ маряажаһаниие бү гайхаарайгты, нүхэдүүд. **Өөртөө хабаагүй** юумэдэ **амгалан тэнюун** сэдьхэлээр хандадаг, түбэһэн юумэдэ һанаагаа **зобоодоггүй** байһандаа маряажаа юм.

— Хэн кузница барюулааб?

— Петр Федорович.

— Хэн телефонно лини татуулааб?

— Петр Федорович.

— Хэн подвал малтуулааб?

— Петр Федорович.

Эдэ асуудалнуудай харюунуудынь үнэн зүб. Гэбэшье... Кузнецань бүхэли жэл соо хүдэлмэрилнэгүй. Теэд, хэхэшье **юумэнь үгы**. Телефонно линиин **утаараа** Сүхэ голой нэгэ эрьеһээ нүгөөдэлэнь **хүрэтэр** юм. Энэ лини Петр Федоровичһоо ондоо хэндэ хэрэгтэй **байһаниинь** мэдэгдэнэгүй. Подвал соогоо Сүхэ голой мүльһэн байнал **гэжэ зөөжэрхинхэй**, бэшэ юуншье эндэнь үгы.

Петр **Федорович** «Заготсенын» Харланай **пунктые** даадаг. Дээрэ дурсагдагша **объектнүүдые** бүтээлгэдэ хэдэн мянган түхэриг гүрэнэй мүнгэ урадхуулжархиһан байна.

Теэд, үбһэ бэлэдхэхэ талаар гүрэнэй даалгабари дүүргэхэ боломсоороо Петр Федоровичын бүхы үүсхэл шадабари «хоёр хүлөөрөө» доходшодог. 1949 ондо түсэбөө арай хурыхан гэжэ 35 процент дүүргээ. Эндэ телефонойшье, кузнецыншье, подвалайшье туһалаагүйнь харагдана. Харин ганса мүнөө оһол назагай ба гэмтэ хэрэгүүдынь харагдаа гэжэ хэлэнэгүйб...

Өөртөө хабаагүй юумэдэ амгалан тэнюунээр хандадаг «үүсхэлшэ шадамар» Петр Федоровичто найдагдаһан Харланай пункт, газаа талаһаань харамсаар ехэл амгалан тэнюун байдалтай. «Хашаа соонь орожо нэгэшье хоноо һаа дан тиимэ бэшыень тухайлхат» гэжэ хүнүүд хэлэнэ. Тэнюун байдалыень эбдэһэн хүндэ Петр Федорович балай дуратай бэшэ.

— Намда адли ажана тэнюун байха һэн хат, —гээд, үгэеэ дуулгахагүйдөө Петр Федорович хэрзэгы шэрүүнээр дошхордог. Һүүлэй үедэ харуулшан Петров, бухгалтер Мария Карабенкова, Тулбанова гэгшэд Вертенниковтэ телефон, кузница, подвал ба бусадай туһалаагүйе хаража шүүмжэлээд, ажалһаа гаргагдашоо.

Петр Федорович Вертенников намдашье ууралжа болохо. Өөрынгөө өльгэн танил хүндэ, «Бурзаготсенын» эрхилэгшэ нүхэр Боровкин гэгшэдэ мүргэжэшье болохо.

Хэды тиимэшье һаань, Вертенников гэгшэ хомхой хобдог, хойрог зантай, муу хүн гэжэ хэлэхэ байнам.

Иимэ хүнтэй Харланда танилсааб. Хэрбээ нюураараа уулзаад, намда мяхалиг гараа һарбайгаа һаань, тэрэниинь алдахагүй байгааб.

Д. Гунзынов.

Уранһайханай самодеятельностиин городской харалга

Һаяхан Улан-Удэ городой предприятинууд, эмхи зургаанууд ба һургуулинуудай уранһайханай самодеятельностиин харалга боложо дүүрэбэ. Энэ харалга 10 гаран үдэр соо үргэлжэлжэ, тэрээндэ хэдэн арбаад коллективүүд хабаадаа.

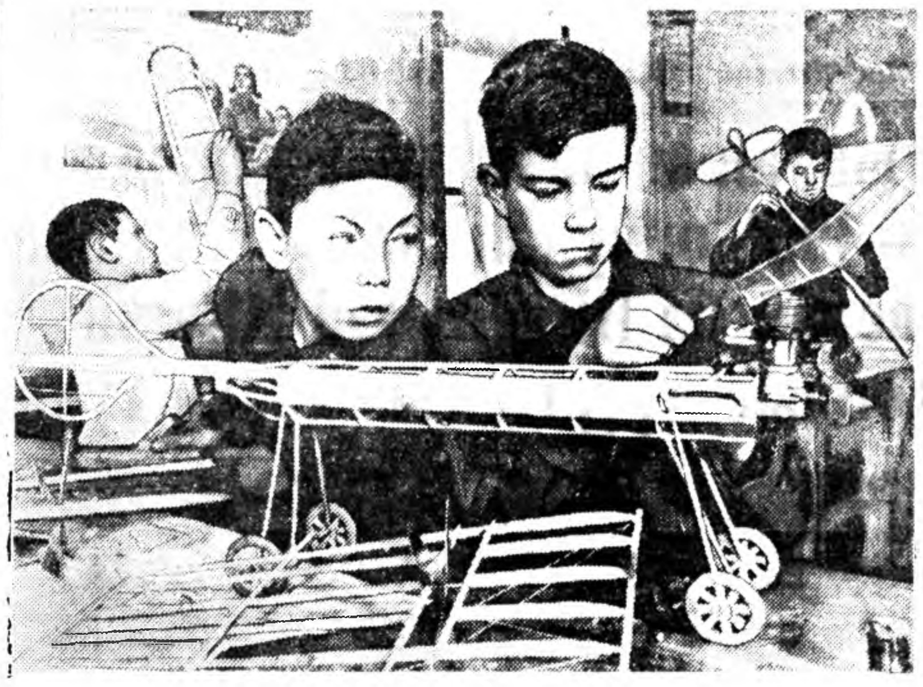
Тус харалга болбол **коллективүүдэй** уранһайханай самодеятельностиин улам хүгжэжэ байһаниие **харуулба**. Харалгые ПВЗ-гэй коллектив эрхим бэлэдхэлтэйгээр **угтаһан** байна. Мүн шэлэй заводой уранһайханай самодеятельностиин коллектив һаяхан эмхидхэгдэһэншье һаа, богонихон хугасаа соо ехэ амжалта туйлаһан дээрэһээ һайн сэгнэлтэ абаа.

Тэрэшэлэн тус харалгада **ха**баадалсаһан эрхимүүдэй хажуугаар, ураһайханай самодеятельностие һулаар эмхидхэһэн коллективүүд бии. Жэшээлхэдэ, мяханай комбинадай уранһайханай самодеятельностиин коллективэй программань идейнэ удхаараа һула байба. Тэрэшэлэн багшанарай институдай коллективэй самодеятельность хүсэ ехэтэй **байжа**, һайн үрэ харуулха бэзэ гэжэ **хүлеэгдэһэн** байгаа. Гэбэшье, тус коллектив өөрынгөө арга боломжые дүүрэнээр хэрэглэжэ шадаагүй.

Уранһайханай самодеятельностиин городской харалгын жюри тус харалга дээрэ эрхим сэгнэлтэнүүдые абаһан юһэн коллективые грамотаар шагнаба. Тэдэнэй тоодо ПВЗ-гэй, хилээмэнэй комбинадай, шэлэй механизированнэ заводой, багшанарай байшангай коллективүүд ба бусад бии. Энэ **харалгада һайн сэгнэлтэ абаһан** 90 дуунууд, шүлэгүүд ба танцануудые хэрэглэхыень городой театрнуудта, предприятинуудай клубуудта һайшаан дурадхагдаба. Эрхимээр наадагшад ба уранһайханай самодеятельностиие һайнаар эмхидхэһэн коллективүүдэй хүтэлбэрилэгшэд — хамта 60 хүн культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай городской таһагай Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаха болобо.

Мүн городской харалгада онсо шалгараһан 14 дуунууд, танцанууд болон шүлэгүүд республиканска харалгада эльгээгдэхэ болоо. Тэдэнэй дунда Улан-Удын багшанарай институдай студентнэр — Д. Семеновой дуулаһан «Зол жаргал», мүн Семенов Жугдурова хоёрой хамта дуулаһан «Сталин, шамдаа дуратайб», хилээмэнэй комбинадайхидай «Ехор» гэжэ танца ба бусад **ороно**.

Б. Юндунов.

ДОСАВ-эй республиканска комитедэй дэргэдэ эдир авиамоделистнүүдэй ба авиамодельнэ кружогуудай хүтэлбэрилэгшэдые бэлэдхэхэ заочно клуб эмхидхэгдэбэ. Энэ клубай курс дүүргэжэ гарагшад һургуулинуудай дэргэдэхи авиамодельнэ кружогуудые хүтэлбэрилэгшэд болохо юм.

Мүнөө клубай гэшүүд дэлхэй дээрэ түрүүшын самолёдые зохёогшо А. Ф. Можайскиин түрэһөөр 125 жэлэй ойтой дашарамдуулан болохо следто бэлэдхэл хэжэ байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улан-Удын хүбүүдэй № 1 дунда һургуулиин 6-дахи классай һурагшад Володя Гармаев, Дмитрий Воронков гэгшэд Можайскиин самолёдой модель хэжэ байна. Энэ модель следто зорюулагдан эмхидхэгдэхэ выставкэдэ табигдаха юм.

М. Минеевэй фото.

Ажалшадай бэшэгүүдһээ

Тоо бүридхэлгэ—харюусалгатай хүдэлмэри

Үнгэрэгшэ жэлдэ Баргажанай МТС-тэ харьяата зарим колхозуud тракторна бригадануудта тоо бүридхэгшэдые эльгээхэдээ тон харюусалгагүйгөөр хандаһан байгаа. Жэшээлхэдэ, Гааргын сомоной Кировэй нэрэмжэтэ колхозой правлени үндэр наһатай үбгэниие, Барагханай сомоной Молотовой нэрэмжэтэ колхозой правлени ажал хэжэ шадахагүй үбшэн хүниие гэхэ мэтэ эльгээһэн байха юм. Тиимэһээ тэдэнэр тоо бүридхэл хэхын орондо, харин тойбо татан алдаа һэн.

Тракторна бригадануудай тоо бүридхэлгэ тон харюусалгатай хүдэлмэри гээшэ. Тиимэдэ энэ жэлэй полевой хүдэлмэриин үедэ тоо бүридхэл **хэхэ хүнүүдые** колхозуудай правлениинүүд шэлэн олохо, энэ хүдэлмэридэ үнэн сэхэ, шадабаритай колхознигуудые эльгээхэ ёһотой.

О. Будаев.

Шононуудые хюдалга мартагдашоо

Аймаг бүхэндэ шононуудые алаха даалгабаринууд БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведээр жэлһээ жэлдэ үгтэдэг байбашье. Сэлэнгын аймагта энэ шухала удхашанартай хэмжээ ябуулга тон муугаар ябуулагдана. Тиигээд үнгэрэгшэ жэлдэ олон толгой адуу мал шонодо баригдаһан байна.

Аймгүйсэдкомой дэргэдэхи хүдөө ажахын таһагай зүгһөө ангуушадые энэ хэрэгтэ элсүүлхэ талаар ямаршье анхарал оролдолго хандуулагданагүй. Мүн аймпотребсоюзай бэлэдхэлэй конторын директор нүхэр Дымбрылов шононуудые хюдаха зэбсэгүүдые бэлэдхэлгээр мүртэй юумэ хэнэгүй.

Л. Бадмаев.

Хуушан сэнгээрээ худалдана

Хэжэнгын аймцентртэхи чайной (даагшань нүхэр Аздаев) ажалшадай эрилтые гүйсэд дүүрэнээр ханганагүй.

Хооллогшодто худалдадаг блюдэнүүдынь тон муу шанартайгаар бэлэдхэгдэнэ. Официанткын эдеэ хоолой захил асартарынь хахад час хүлеэжэ һууха хэрэгтэй. Ариг сэбэр сахигданагүй. Ехэнхидээ хүнүүд дэгэлтэеэ эдеэлдэг байха юм.

Гадна, үнэ сэн химдаруулха тухай парти ба правительствын тогтоол гараһанһаа хойшо һара шахуу болобошье, тус чайнойдо эдеэ хоолой блюдэнүүд хуушан лэ сэнгээрээ худалдагдаһаар.

Хэжэнгын аймпотребсоюзай правлениин хүтэлбэрилэгшэд хажуудаа байһан ганса чайнойнгоо иимэ эмхигүй муугаар хүдэлмэрилжэ байһыень **хаража**, таараха хэмжээ абаха бэзэ гэжэ найдагдана.

Г. Ильин.

Эмхи гуримгүй магазин

Мухаршэбэрэй аймагай Сутайн сомоной Молотовой нэрэмжэтэ колхозой дэргэдэ нэгэ магазин бии юм. Теэд, энэ магазинда ариг сэбэр огто сахигдачагүй.

Магазин соогоо продавецынь бүхы бүлөөрөө байдаг. Худалдаанда асаргадаһан эд бараанууд тэндэ шорой тооһондо дарагдажа байдаг. Ямаршье эмхи гуримгүйгөөр, нэгэ буландань хэгдэһэн полконууд дээгүүр хэбтэдэг.

Сутайн сельпогой правлениин түрүүлэгшэ А. Е. Кобылкина гэгшэ иимэ тэсэшэгүй байдалые хаража байгаад, ямаршье хэмжээ абанагүй. Ажалшадые культурна худалдаа наймаагаар хангаха хүндэтэ уялгаяа мартажархёо.

Д. Дабаев.

Специалистын зүбшэл

Үрһэнэй ургаха шадалые яажа дээшэлүүлхэб?

Үнгэрэгшэ жэлдэ хэдэн колхозуудай зарим участогуудта таряанай ургасын унаһан, хожомдожо болбосорһон ба тэрэниие хүйтэн үдэр хуряаһан ушарһаа ургаха шадалаар бага хүрэнгэнүүд бии байна. Иимэ үрһэнүүд дутуу эдеэшэһэн тула тэрэниие агаараар дулаасуулан шанаржуулжа, уридшалан болбосоруулаагүй һаа, ургангүй хосоржо болохо бшуу.

Иимэ үрһэнүүдые болбосоруулжа, ургаха шадалыень дээшэлүүлхын тула тэрэниие академик Т. Д. Лысенкын зааһанай ёһоор, агаараар дулаасуулан шанаржуулха хэрэгтэй. Ургаха шадал багатай үрһэнэй шанар агаараар һайжаруулагдахаһаа гадна, мүн ургаха шадал һайнтай кондиционно үрһэн болбосоруулагдажа, тэрэнэй ургаха хүсэниинь улам дээшэлүүлэгдэхэ байна.

Аймагуудай үрһэнэй инспекцинүүд болбол колхозуудай бүхы үрһэнэй фондын ургаха шадалые шалгаха, хэрбээ үрһэнэйнь ургаха шадалай процентын бага байгаа һаань, тэрэниие агаараар дулаасуулан дары шанаржуулха заабари үгэхэ уялгатай.

Үрһэнэй таряанай ургаха шадалые дээшэлүүлхэ арга олон юм. Механическа ба ПЗС-3 гэжэ сушилкатай колхоз үрһэнэйнгөө таряае тэдэ сушилкануудаар хатааха байна. Иимэ сушилкагүй колхоз пеэшэнтэй дулаан гэртэ адайрнуудые хээд, тэрээн дээрээ таряагаа хатааха зэргэтэй. Эртэ хабарай дулаан үдэрнүүдтэ үрһэнэй таряа хушалтатай ток соо наранда хатаажа болбосоруулхада болоно. Пронско-барабанна сушилкаар үрһэнэй таряа хатаажа яабашье болохогүй.

Хүрэнгын таряа сушилкада хатаахадаа сушилкын температурна хэмжээе нигтаар сахиха хэрэгтэй. Халуун бэшэ, харин шанга дулаан (40 градус) агаарта үрһэнэй таряан хатаагдаха байна. Хэрбээ үрһэнэй таряанай шиг нойто ехэтэй байгаа һаань, тэрэниие 2—3 удаа хатааха юм. Зүгөөр, хатааха бүридөө сушилкынгаа температурые бага багаар нэмээхэ хэрэгтэй.

Үрһэнэй таряа юрын гэр соо хатааха байгаа һаа, тэрэниие адайрнууд дээрэ 5—10 сантиметр зузаантайгаар дэлгээн адхажа, 2—3 час болоод лэ худхажа байха ёһотой юм. Хатааха болзорынь 3—5 үдэр.

Хатаалгын һүүлээр үрһэнэй таряан удаан хүргэгдэжэ, имагтал веялкээр үлеэлгэгдэһэнэй удаа складта хаагдаха ёһотой. Удаань тус үрһэнэй ургаха шадалай хэр зэргэ дээшэлһэниие дахинаа шалгаха шухала.

Хабарай дулаан нара һалхинда үрһэнэй таряан 10—12 үдэр соо хатаагдаха байна. Тиихэдээ таряан 15—20 сантиметр зузаантайгаар модон пол дээрэ дэлгээн адхагдажа, үдэр соо 2—3 удаа худхагдажа байха ёһотой.

Энэ хүдэлмэриие эрхимээр үнгэргэхын тула эртэнһээ колхозно кадрнуудые һургаха, хушалтатай гок, һарабша мэтые заһабарилха шухала. Ургаха шадал багатай үрһэнэй таряа агаараар дулаасуулан шанаржуулгые үргэнөөр ябуулхын тулада энэ хүдэлмэри аймагай хүдөө ажахын таһагай главна агрономуудай, МТС-үүдэй харьяата колхозуудта МТС-үүдэй ахалагша агрономуудай харюусалгада даалгагдана.

Агаараар дулаасуулан шанаржуулжа, үрһэнэй таряа болбосоруулха зуураа, таряанайнгаа бүхы талмайе сортовой үрһөөр тарихын тула юрын хүрэнгые сортовой үрһөөр андалдаха түсэбөө колхоз бүхэн эрхэбэнэ дүүргэхэ уялгатай.

Д. Лесик, агроном.

Тобшо һонинууд

◆ **Аптекэнүүд олошорно.** Энэ жэлдэ манай республикын аймагуудаар 2 аптекэ, аптечнэ 11 пункт нээгдэхэнь.

◆ **Хүдөөгэй врачнарта библиотечкэнүүд.** Республиканска санитарно-гэгээрэлэй байшан хүдөөгэй врачнарта зорюулан 25 библиотечкэнүүдые эльгээбэ.

◆ **Котокель нуурай баялиг.** Прибайкальска аймагай «Свободный путь» колхозой нүхэр Новокрещеновой загаһашадай бригада Котокель нуур дээрэ агнаха зуураа, нэгэ үдэрэй туршада 200 центнер загаһа бариба.

◆ **Эхин һургуули долоон жэлэй болгогдобо.** БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолой ёһоор, Улан-Удын № 26 эхин һургуули хүбүүдэй долоон жэлэй һургуули болгогдобо.

◆ **Шэнэ барилга**. Сэмбын фабрикын дэргэдэ 400 хүнэй һууритай һургуулиин байшан баригдажа эхилбэ. Энэ һургуули 1951 ондо ашаглалгада орохо юм.

Италида болоһон бүгэдэниитын забастовко тушаа

РИМ, мартын 23. (ТАСС). **Римдэ** ороһон мэдээнүүдэй ёһоор, үсэгэлдэр 18 часта дүүрэһэн бүгэдэниитын забастовко хадаа хойто Италиин ба урда зүгэй хэдэн центрнүүдэй ажалшадай эрид **шиидэнхэй** ба бата **байһаар** тэмдэглэгдээ. Полициин хамааралсаһан болобошье, Генуя, Турин, **Милан, Болонье** болон Ломбардиин ба Эмилиин бусад центрнүүдтэ буруушаалай һүртэ демонстрацинууд, митингнүүд болоо.

Промышленна предприятинууд хүдэлмэреэ бүримүһэн зогсоожо, городской транспорт хүдэлхэеэ болишоһон байба. Демонстрантнууд ба полициин хоорондо тулалдаанууд хаа хаанагүй **болоо**. Полици хадаа шиидамуудые, нюлэ уһатуулагша газуудые ба уһанай шлангануудые хэрэглээд хизаарлаагүй, харин эсэргүүсэн бодогшодые буудаһан байна. Пармада полицинхид нэгэ хүдэлмэришэниие алаа, Барида хэдэн хүдэлмэришэд шархатаа.

Ажалай бүгэдэниитын итальянска конфедерациин мэдээсэл

РИМ, мартын 23. (ТАСС). Үсэгэлдэр бүгэдэниитын забастовкын дүүрэһэнэй һүүлээр, ажалай бүгэдэниитын итальянска конфедерации (ВИКТ) мэдээсэл толилбо, тэрээн соонь иигэжэ хэлэгдэнэ:

«ВИКТ-гэй секретариат хадаа урда урдын забастовконуудта орходоо ажалшадай улам бүри ехэ нигтаралаар хаа хаанагүй үнгэрһэн бүгэдэниитын забастовкын ехэ амжалта тушаа гүнзэгыгөөр хананхай байһанаа мэдүүлээ. Энэ ехэ манифестацяар Италиин ажалша арад хадаа ажалай ба һайн ажамидаралай эрхын түлөө республиканска хуулиин хэмжээн дотор тэмсэдэг ажалшадта эсэргүү хэһээлтын ямаршье политикада ба конституционно сүлөөнүүдтэ эсэргүү ямаршье добтолгодо һаад ушаруулха гэһэн өөһэдынгөө нэгэн һаналта хүсэл зоригые үшөө дахин эридээр гэршэлбэ.

ВИКТ-гэй секретариат Пармада полициин хэһэн шэнэ хюдалгые ороной урда элирүүлнэ, тэндэ ажалгүй нэгэ хүдэлмэришэн алагдаһан ба олон хүн шархатаһан байгаа.

Пармын пролетариадта ахадүүгэй халуун амаршалгые хүргэжэ, ВИКТ-гэй секретариат хадаа ажалша итальянецуудай харуулһан дайшалхы зориг ба жаяр заршамые баяртайгаар тэмдэглэнэ. ВИКТ-гэй гүйсэдхэхэ комитедэй шиидхэбэриин ёһоор, бүгэдэниитын забастовко бүхы Италида мартын 22-ой 18 часта дүүрэбэ. (Шэнэ хюдалгада эсэргүү буруушаалай тэмдэг болгон, гансахан Пармада мартын 23-да забастовко үргэлжэлхэ байна).

Энэ бүгэдэниитын забастовкоор ажалшад өөһэдынгөө хүсэ ба харюусалгын мэдэрэлые мүн лэ харуулба. Энэ хадаа правительствода ба ээрхэгшэ ангинуудта һануулга болог лэ! Орон хадаа зэбүүнээр хандалгын ба хашалгын политикаһаа арсахые эринэ. Тэрэ хадаа ажалай ба ажалша олониитын ажабайдалай бүхы эрилтэнүүдые хангаха национальна зүбшэлгын политикые ябуулха ба конституционно сүлөөнүүдые дүүрэнээр хүндэлхэ гэжэ эринэ. ВИКТ «ороной демократическа хүсэнүүдтэй ба арад олониитэтэй дүүрэнээр һаналаа ниилэжэ, ажалшадай демократическа сүлөөнүүд ба эрхэнүүдые хамгаалха ябадалда шэгнүүлэгдэһэн ажал-ябуулгаяа үргэлжэлүүлхэ байна.

Польшодо газар таряалангай үйлэдбэриин кооперативууд олошорно

ВАРШАВА, мартын 22. (ТАСС). Хэблэлэй польско агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, һүүлшын 20 үдэртэ Польшодо газар таряалангай үйлэдбэриин шэнэ 204 кооперативууд бүридхэгдөө. Тиимэһээ мүнөө үедэ 17.433 таряашадай ажахынуудые нэгэдүүлһэн, газар таряалангай 726 кооперативууд тус орон дотор бии байна.

Хитадта кадрнуудые бэлэдхэхэ хэмжээ-ябуулганууд

ПЕКИН, мартын 22. (ТАСС). Хэблэлэй мэдээсэһэнэй ёһоор, Зүүн-Хойто Хитадай, тэрэшэлэн Хэбэй, Пекин ба Тяньцзинь провинцинуудай засагаархид хүдэлмэришэн-таряашанай дунда һургуулинуудые байгуулха бэлэдхэл ябуулжа байна.

Зүүн-Хойто Хитадай **арадай** управлени хадаа тиимэ һургуулинуудые энэ жэлдэ Муклен, Харбин ба бусад городуудта эмхидхэхэ тухай шиидхэбэри абаа. Элдэб эмхи зургаануудай, промышленна предприятинуудай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд ба сэргэй алба хэгшэд эдэ һургуулинуудай һурагшадынь болохо байна.

Шпионско группын хэрэг тушаа болгарска сүүдэй приговор

СОФИЯ, мартын 22. (ТАСС). Софийско окружной сүүд хадаа эсэгэ ороной фронтын арадай засагта эсэргүү дайсан харша ябуулга хэхын ба английска разведкын туһада шпионаж хэхын тула 1944 оной сентябриин 9-нэй һүүлээр эмхидхэгдэһэн нюурнуудай группын хэрэгые хаража дүүргэбэ.

Агент Кирилл Славов гэгшээр дамжуулан 1941 онһоо хойшо английска разведкэтэй холбоотой байгаа һэмби гэжэ сүүдлэгдэгшэ Стефан Манов асуултын үедэ мэдэрбэ.

Бусад сүүдлэгдэгшэд өөһэдынгөө гэмтэ ябуулга тухай тэрэшэлэн тодорхойгоор мэдээсээ.

Бүхы гэмнэгдэгшэд хадаа өөһэдынгөө гэмые ба хэһэн гэмтэ ябуулгануудайнгаа хүшэр хүндэ байһаниие дүүрэнээр мэдэрбэ.

Сүүд хадаа Стефан Васильев Мановые бүхы наһан соонь түрмэдэ хааха, бүхы эрхэнүүдыень хаһаха, яла түлүүлхэ ба эд зөөриин заримыень конфискацилхаар сүүдлэбэ. Димитр Михайлов Сымналиевые 15 жэлдэ түрмэдэ хатуугаар хааха, 20 жэлээр эрхыень хаһаха, яла түлүүлхэ ба эд зөөриин заримыень конфискацилхаар сүүдлэбэ. Пенк Василев Радевые, Василь Янев, Раковскиие, Крыстя Василев Зуевые ба Петр Цветков Аврамовые —10 жэлдэ хатуугаар хааха, 11 жэлээр эрхэнүүдыень хаһаха, яла түлүүлхэ ба эд зөөриин заримыень конфискацилха ба Ганчо Ефимов Ангеловые — 8 жэлдэ түрмэдэ хатуугаар хааха, 10 жэлээр эрхэнүүдыень хаһаха, яла түлүүлхэ ба эд зөөриин заримыень конфискацилхаар сүүдлэбэ.

ХРОНИКО

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиум хадаа Министерствын хүдэлмэриие хүтэлбэрилхэ ябадал хангаагүй байһан дээрэһээнь, БМАССР-эй коммунальна ажахын Министр нүхэр Михаил Львович Бибичковые хүдэлмэриһөөнь гаргаба.

Харюусалгата редактор
Д. Д. ЛУБСАНОВ.

МҮНӨӨДЭР УЛАН-УДЭДЭ

Гүрэнэй Бурят-Монголой Ленинэй орденто оперо ба баледэй театрта — «Севильский цирюльник» (үдэр), концерт (үдэшэ).

Гүрэнэй ород драмын театрта— «Хоёрдохи фронтын саада тээ» (үдэр), «Зыковтэн» (үдэшэ).

«Прогресс» кинотеатрта —«Кубанска хасагууд».

«Эрдэм» кинотеатрта — «Бидэ Кронштадтһаабди».

ПВЗ-гэй культурын Ордондо — Железнодорожно училищиинхидэй концерт (үдэрэй 12 часта), № 66 һургуулиин уранһайханай самодеятельностиин концерт (үдэрэй 4 часта).

Улан-Удын пионернүүдэй Ордондо—Эдир авиамоделистнүүдэй слёт (үдэр), литературна вечер (үдэшэ). Эндэ «Ном дэбтэр арадай ажабайдалда» гэһэн темээр лекци уншагдаха.

РЕДАКЦИИН АДРЕС: Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС: Улан-Удэ Унэн). **ТЕЛЕФОНУУД:** отв. редактора—23; АТС—1-80, зам. отв. редактора—7-85; отв. секретаря 3-23; отделов партийной и комсомольской жизни, культуры и быта—4-52; пропаганды и агитации—7-85; сельского хозяйства, промышленности и транспорта—6-84; переводов—3-23; писем трудящихся и информации—6-84 (2 зв.); об'явлений 2-64 (2 зв.); Для междугородных переговоров—16.

Н—02263. Типография Управления полиграфии, издательств и книжной торговли при Совете Министров БМАССР. Тираж 10.000.